

**НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ І ОСВІТИ ДОРΟΣЛИХ
ІМЕНІ ІВАНА ЗЯЗІОНА**

ЦЮНЯК ОКСАНА ПЕТРІВНА

УДК 371.15:373.29:378.22:372.4

**СИСТЕМА ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ
МАЙБУТНІХ МАГІСТРІВ ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ
ДО ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ**

13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

Автореферат

**дисертації на здобуття наукового ступеня
доктора педагогічних наук**

Київ – 2020

Дисертацією є рукопис.

Роботу виконано в Інституті педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України, м. Київ.

**Науковий
консультант –**

доктор педагогічних наук, професор
Хомич Лідія Олексіївна,
Інститут педагогічної освіти і
освіти дорослих імені Івана Зязюна
НАПН України, заступник директора
з наукової роботи, м. Київ.

Офіційні опоненти:

доктор педагогічних наук, професор
Хоружа Людмила Леонідівна,
Київський університет імені
Бориса Грінченка, завідувач кафедри
теорії та історії педагогіки, м. Київ;

доктор педагогічних наук, професор
Марусинець Мар'яна Михайлівна,
Національний педагогічний університет
імені М.П. Драгоманова, професор
кафедри психології і педагогіки, м. Київ;

доктор педагогічних наук, доцент
Коновальчук Іван Іванович,
Житомирський державний університет
імені Івана Франка, завідувач кафедри
дошкільної освіти та педагогічних
інновацій, м. Київ.

Захист відбудеться 23 вересня 2020 р. об. 11 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д.26.451.01 в Інституті педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України за адресою: 04060, м. Київ, вул. Берлинського, 9, 5-й поверх, зала засідань.

З дисертацією можна ознайомитись на офіційному сайті www.ipood.com.ua та в бібліотеці Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України за адресою: 04060, м. Київ, вул. Берлинського, 9.

Автореферат розісланий 21 серпня 2020 року.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

Г.І. Сотська

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність і доцільність дослідження. Проведення реформ, обумовлених цивілізаційними і соціально-економічними змінами у світі, інтеграція України в європейський освітній простір, здійснювана модернізація системи вищої педагогічної освіти, висувають нові вимоги до особистості педагога, передусім учителя початкової школи, рівень професійної готовності якого має відповідати вимогам часу. Як зазначено в Концепції «Нова українська школа» (2016), держава потребує підготовки учителя, здатного працювати в умовах інноваційних змін, що відбуваються в освітній сфері, адекватно реагувати на виклики часу, реалізовувати нові освітні стандарти на засадах педагогіки співробітництва, інноваційності.

Проблема професійної підготовки педагогічних працівників нової генерації, зокрема майбутніх магістрів початкової освіти, зумовлюється сукупністю чинників, серед яких оновлення змісту освіти; істотне розширення професійних функцій учителя як суб'єкта інноваційної діяльності; потреба постійного пошуку нових інноваційних форм, методів навчання і виховання, з урахуванням реалій і потреб практики; уміння вибудовувати концептуальні засади педагогічних нововведень; необхідність залучення учнів до пошукової діяльності та експериментування, посідають провідні позиції. За таких умов, виникає потреба у переосмисленні пріоритетних напрямів розвитку вищої педагогічної освіти, одним із яких є моделювання ефективної системи професійної підготовки компетентного педагога, орієнтованого на інноваційну діяльність.

Стратегічні напрями інноваційних перетворень у галузі освіти визначені в Законах України «Про освіту» (2017), «Про вищу освіту» (2014), «Про інноваційну діяльність» (2002), Національній доктрині розвитку освіти України у XXI столітті (2002), Національній стратегії розвитку освіти в Україні на 2012-2021 роки (2014); Концепції розвитку педагогічної освіти (2018), Концепції «Нова українська школа» (2016), Державному стандарті початкової освіти (2018), Наказі Міністерства освіти і науки України «Про внесення змін до Положення про порядок здійснення інноваційної діяльності в системі освіти України (2015) тощо.

Аналіз джерельної бази засвідчив, що професійна підготовка майбутніх педагогів досліджується вітчизняними та зарубіжними вченими за такими напрямками:

– філософсько-методологічні основи професійної підготовки майбутніх фахівців (А. Алексюк, В. Андрущенко, С. Гончаренко, І. Зязюн, В. Кремень, В. Огнев'юк, Н. Ничкало та ін.); теоретично-методичні засади професійного розвитку фахівця (В. Луговий, С. Вітвицька, А. Кузьмінський, О. Кучерявий, Л. Лук'янова, Г. Сотська, Л. Хомич, Л. Хоружа та ін.);

– історія розвитку та сучасні тенденції розвитку вищої педагогічної освіти (В. Майборода, Н. Дем'яненко, М. Марусинець, Л. Онищук, Т. Туркот, М. Фіцула, Т. Федірчик, А. Роляк та ін.); професійно-педагогічна підготовка майбутніх учителів у закладах вищої освіти (Н. Батечко, О. Безпалько, І. Богданова, А. Бойко, О. Дубасенюк, Ю. Лянной, Н. Мачинська, О. Семенов, І. Соколова, О. Федій, Л. Хомич та ін.); закономірності формування педагогічної майстерності освітянських кадрів (О. Абдуліна, О. Лавріненко, Н. Лобанова та ін.);

– психологія професійної діяльності та професійного розвитку педагога (Г. Балл, Н. Побірченко, В. Рибалка, В. Семиченко та ін.).

Серед напрямів досліджень освітньої інноватики, що розробляються вітчизняними та зарубіжними науковцями, виокремлюються такі: сутність інновацій (Л. Даниленко, І. Підласий, В. Паламарчук, О. Савченко та ін.); історія виникнення нововведень і узагальнення вітчизняного та світового педагогічного досвіду інноваційного спрямування у вищій школі (І. Аносов, Л. Вовк, М. Кларін, О. Попова та ін.); підготовка педагогічних кадрів до впровадження нововведень, формування готовності до майбутньої інноваційної діяльності (І. Гавриш, І. Коновальчук, Л. Подимова, В. Сластьонін, С. Сисоева та ін.).

Різноманітним аспектам професійної підготовки педагогічних кадрів до проектування, створення інноваційних педагогічних технологій присвячено дослідження О. Андрусь, О. Гончарової, Т. Демиденко, Ю. Забіяко, Н. Івасів, Я. Мандрик, О. Павлика, В. Павленко, О. Поліщука, Т. Танько, Г. Троцько, Н. Мукан, О. Шапран та ін.

Утім, незважаючи на багатоаспектність досліджень, проблема професійної підготовки майбутніх магістрів початкової освіти до інноваційної діяльності недостатньо досліджена в теоретико-методологічному та методичному аспектах.

Аналіз наукової літератури, вивчення нормативно-правових документів, узагальнення практичного досвіду щодо професійної підготовки майбутніх магістрів початкової освіти дозволяють окреслити наявні *суперечності* між:

- потребою модернізації системи вищої освіти, обумовленою процесами інтеграції України до світового освітнього простору і розробленістю теоретико-методологічних й методичних засад реалізації інновацій у закладах вищої освіти;
- усвідомленою необхідністю оновлення й осучаснення професійної підготовки майбутніх магістрів початкової освіти і неготовністю закладів вищої освіти до підготовки учителів початкової школи як основних суб'єктів інноваційної діяльності;
- об'єктивною потребою формування професійної готовності до інноваційної діяльності у майбутніх магістрів початкової освіти і недостатнім рівнем сформованості цієї якості у випускників закладів вищої освіти;
- сучасними вимогами до навчально-методичного забезпечення професійної підготовки майбутніх магістрів початкової освіти до інноваційної діяльності і недостатньо якісним рівнем його розроблення у закладах вищої освіти.

Актуальність проблеми, теоретичне та практичне значення, а також необхідність вирішення окреслених суперечностей зумовили вибір теми дослідження: **«Система професійної підготовки майбутніх магістрів початкової освіти до інноваційної діяльності»**.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційне дослідження виконане відповідно до тематичного плану наукових досліджень Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України з теми «Теоретичні й методичні засади професійного і особистісного розвитку вчителя в контексті Нової української школи» (РК № 0119U001098).

Тему дисертації затверджено вченою радою Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України (протокол №1 від 18 січня 2018 року) та узгоджено в Міжвідомчій Раді з координації наукових досліджень з педагогічних і психологічних наук в Україні (протокол №3 від 29 травня 2018 року).

Об'єкт дослідження: професійна підготовка майбутніх магістрів початкової освіти у закладах вищої освіти.

Предмет дослідження: теоретичні і методичні засади системи професійної підготовки майбутніх магістрів початкової освіти до інноваційної діяльності.

Мета дослідження: обґрунтувати, змодельовати й експериментально перевірити систему професійної підготовки майбутніх магістрів початкової освіти до інноваційної діяльності, здійснити прогностичне обґрунтування розвитку такої підготовки у закладах вищої освіти.

Гіпотеза дослідження ґрунтується на припущенні, що формування готовності до інноваційної діяльності майбутніх учителів початкової школи буде ефективним за умови створення системи професійної підготовки майбутніх магістрів початкової освіти до означеного виду діяльності.

Загальну гіпотезу конкретизовано у *часткових*, які впливають з припущень про те, що ефективність створеної системи зростатиме за таких педагогічних умов:

- інтеграції інноваційної діяльності в освітній процес закладів вищої освіти;
- створення інноваційного освітнього середовища;
- формування у майбутніх магістрів початкової освіти мотивації до інноваційної діяльності;
- оновлення змісту професійної підготовки, що сприяє формуванню у магістрантів професійної готовності до інноваційної діяльності;
- реалізації форм і методів організації професійної підготовки майбутніх магістрів початкової освіти до інноваційної діяльності.

Для досягнення мети і підтвердження гіпотези визначено такі **завдання**:

1. Охарактеризувати сутнісні ознаки базових понять дослідження.
2. Розкрити сучасний стан професійної підготовки майбутніх магістрів початкової освіти до інноваційної діяльності у закладах вищої освіти.
3. Обґрунтувати методологічні підходи і принципи професійної підготовки майбутніх магістрів початкової освіти до інноваційної діяльності.
4. Розробити структуру професійної готовності майбутніх магістрів початкової освіти до інноваційної діяльності.
5. Визначити й обґрунтувати педагогічні умови моделювання системи професійної підготовки майбутніх магістрів початкової освіти до інноваційної діяльності.
6. Змодельовати та експериментально перевірити ефективність системи професійної підготовки майбутніх магістрів початкової освіти до інноваційної діяльності.
7. Здійснити прогностичне обґрунтування професійної підготовки майбутніх магістрів початкової освіти до інноваційної діяльності.

Концепція дослідження ґрунтується на основних положеннях філософії освіти, педагогіки і психології, а також на принципах організації освітнього процесу у закладах вищої освіти, що на методологічному, теоретичному й практичному

рівнях визначають концептуальні засади системи професійної підготовки майбутніх магістрів початкової освіти до інноваційної діяльності.

На методологічному рівні інтегровано філософсько-методологічні основи дослідження, методологічні підходи та принципи. Систему професійної підготовки майбутніх магістрів початкової освіти до інноваційної діяльності обґрунтовано на засадах методологічних підходів: системного підходу, що уможливив розгляд професійної підготовки магістрантів як сукупності взаємопов'язаних компонентів; синергетичного підходу, що забезпечує здійснення професійної підготовки магістрантів як відкритих систем; діяльнісного підходу, який реалізується за допомогою інноваційних форм, методів та засобів навчання; компетентнісного підходу, що забезпечує формування інноваційної компетентності; акмеологічного підходу, спрямованого на планування магістрантами власної інноваційної діяльності та розвиток творчого потенціалу; особистісно орієнтованого підходу, який спрямовує освітній процес закладів вищої освіти на особистість та формування у неї відповідних професійних цінностей; андрагогічного підходу, що дає можливість характеризувати магістранта як фахівця, який навчається упродовж усього життя; інноваційного підходу, який забезпечує використання різноманітних інновацій у освітньому процесі закладів вищої освіти.

Принципи професійної підготовки майбутніх магістрів початкової освіти до інноваційної діяльності, реалізуються на *методологічному рівні* (науковості, наукової стратегії, системності, нелінійності, цілісності, доступності, наступності, неперервності); на *загальнодидактичному рівні* (наочності, активності, самостійності, творчості й професійно-педагогічної спрямованості, креативності, інтеграції); на *особистісному рівні* (свідомості й інтерактивності, ціннісного ставлення до знань, мобільності). Виокремлені підходи і принципи є методологічною основою дослідження.

На теоретичному рівні в основу системи професійної підготовки майбутніх магістрів початкової освіти до інноваційної діяльності покладено теоретико-методологічні засади професійної педагогічної освіти, що сприяють обґрунтуванню педагогічних умов моделювання системи професійної підготовки майбутніх магістрів початкової освіти до інноваційної діяльності, визначенню структури професійної готовності магістрантів до інноваційної діяльності як результату цієї підготовки.

На практичному рівні підґрунтям цієї системи є інноваційне освітнє середовище; спрямованість мети, завдань, змісту і структури освітньої процесу у закладах вищої освіти, що передбачають моделювання системи професійної підготовки майбутніх магістрів початкової освіти до інноваційної діяльності, складниками якої є взаємопов'язані теоретико-методологічний, змістово-процесуальний, діагностувально-результативний блоки. На цьому рівні також відображено впровадження цієї системи та відповідного навчально-методичного комплексу в освітній процес закладів вищої освіти, ефективність яких перевірена шляхом експериментальної перевірки з використанням діагностичного інструментарію.

Методологічною основою дослідження є: основні положення сучасної філософії, психології, педагогіки щодо сутності особистості майбутнього педагога

та його активної ролі у процесі інноваційної діяльності у закладах освіти; фундаментальні теорії та ідеї різних галузей наукових знань, що відображені на філософському, загальнонауковому та конкретно-науковому рівнях; теорії конструктивізму та постмодернізму; системний, синергетичний, діяльнісний, компетентнісний, акмеологічний, особистісно орієнтований, андрагогічний, інноваційний підходи; положення щодо особистісного та професійного розвитку майбутнього педагога; єдність сучасного вітчизняного і зарубіжного досвіду у професійній підготовці майбутніх магістрів початкової освіти до інноваційної діяльності.

Теоретичну основу дослідження становлять наукові праці з проблем: філософії освіти (В. Андрущенко, І. Зязюн, В. Кремень та ін.); теорії і практики педагогічної освіти (О. Дубасенюк, С. Вітвицька, А. Кузьмінський, Л. Онищук, В. Семиченко, С. Сисоєва та ін.); професійної підготовки фахівців (С. Гончаренко, І. Джонсон (I. Johnson), В. Краєвський, Н. Кузьміна, О. Кучерявий, Л. Лук'янова, В. Макієвіч (W. Mackiewicz), Н. Ничкало, О. Савченко, І. Соколова, Т. Федірчик, Л. Хомич, Л. Хоружа та ін.); психології розвитку особистості (Г. Балл, І. Бех, А. Вулфолк (A. Woolfolk), П. Пінтріч (P. Pintrich), Дж. Сантрок (J. Santrock), Д. Счук (D. Schuk), В. Рибалка та ін.); загальної педагогічної інноватики (К. Ангеловські, Е. Роджерс, М. Кларін та ін.); формування професійної готовності до інноваційної діяльності (І. Гавриш, Л. Даниленко, І. Дичківська, Т. Демиденко, М. Д'яченко, Є. Зеєр, І. Коновальчук, І. Підласий, В. Пономаренко, В. Сластьонін, О. Шапран та ін.).

Для вирішення окреслених завдань і перевірки гіпотези у роботі використано **комплекс методів дослідження**:

– *теоретичні*: аналіз, синтез, порівняння, систематизація й узагальнення філософської, психолого-педагогічної та навчально-методичної літератури, що дало змогу охарактеризувати понятійно-категорійний апарат дослідження; вивчення нормативно-правових документів для визначення сучасного стану досліджуваної проблеми; розгляд освітніх програм і навчальних планів підготовки майбутніх магістрів початкової освіти у закладах вищої освіти; метод моделювання застосовувався під час розробки моделі системи професійної підготовки майбутніх магістрів початкової освіти до інноваційної діяльності;

– *емпіричні*: обсерваційні (пряме та опосередковане спостереження), діагностичні (бесіда, опитування, анкетування, тестування, діагностичні методики, ранжування, метод аналізування результатів діяльності, експертна оцінка), що дозволило узагальнити аналітичний матеріал про сформованість професійної готовності майбутніх магістрів початкової освіти до інноваційної діяльності; контент-аналіз; педагогічний експеримент – для підтвердження ефективності системи професійної підготовки майбутніх магістрів початкової освіти до інноваційної діяльності;

– *статистичні*: коефіцієнти кореляції Спірмена r_s для пошуку взаємозв'язків між отриманими показниками; λ -критерій Колмогорова-Смирнова для перевірки розподілів значень вимірюваних параметрів; дисперсійний аналіз ANOVA (Analysis of Variance) Фішера F для зменшення співрозмірності чинників; t -критерій Ст'юдента для незалежних змінних; U -критерій Манна-Уїтні і T -критерій

Ф. Віллоксона для порівняння отриманих емпіричних показників з їх подальшою якісною інтерпретацією та змістовим узагальненням.

Організація дослідження. Дослідження проводилося упродовж 2015–2020 рр. та охоплювало чотири етапи.

На першому, *теоретико-аналітичному етапі* (2014–2015 рр.), визначено науково-категорійний апарат (об'єкт, предмет, мету та завдання, сформульовано гіпотезу дослідження); проаналізовано нормативно-правові документи у галузі освіти, науково-педагогічні, методичні джерела з питань професійної підготовки фахівців освітнього рівня «Магістр» спеціальності 013 Початкова освіта; уточнено сутність базових понять у вимірі дефінітивного аналізу; досліджено професійну підготовку майбутніх педагогів за кордоном.

На другому, *діагностично-пошуковому етапі* (2016–2017 рр.), розроблено програму дослідно-експериментальної роботи; обґрунтовано структуру професійної готовності майбутніх магістрів початкової освіти до інноваційної діяльності; проведено констатувальний експеримент з метою встановлення рівнів професійної готовності майбутніх магістрів початкової освіти до інноваційної діяльності; обґрунтовано педагогічні умови моделювання системи професійної підготовки.

На третьому, *експериментальному етапі* (2018–2019 рр.), проведено формувальний експеримент, експериментально перевірено ефективність змодельованої системи професійної підготовки майбутніх магістрів початкової освіти до інноваційної діяльності, апробовано навчально-методичний комплекс щодо формування професійної готовності майбутніх магістрів початкової освіти до інноваційної діяльності.

На четвертому, *підсумковому етапі* (2019–2020 рр.), проаналізовано та узагальнено результати формувального експерименту; встановлено ефективність запропонованої системи професійної підготовки майбутніх магістрів початкової освіти до інноваційної діяльності; систематизовано дослідницькі матеріали, сформульовано загальні висновки; визначено перспективи подальшого вивчення окресленої проблеми.

Експериментальна база дослідження. Дослідно-експериментальна робота проводилась на базі Херсонського державного університету, Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка, Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки, Львівського національного університету імені Івана Франка, Мукачівського державного університету, Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка, Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича, Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника. На різних етапах дослідження в експерименті брали участь 425 здобувачів освітнього рівня «Магістр» за спеціальністю 013 Початкова освіта.

Наукова новизна і теоретичне значення одержаних результатів полягають у тому, що:

вперше цілісно досліджено професійну підготовку майбутніх магістрів початкової освіти до інноваційної діяльності у закладах вищої освіти; обґрунтовано теоретико-методологічні, концептуальні та методичні засади професійної підготовки майбутніх магістрів початкової освіти на філософському,

загальнонауковому, конкретно-науковому рівнях, а також методологічні підходи і зміст принципів професійної підготовки майбутніх магістрів початкової освіти до інноваційної діяльності; запропоновано авторську інтерпретацію понять «інноваційна діяльність майбутніх магістрів початкової освіти», «професійна підготовка майбутніх магістрів початкової освіти до інноваційної діяльності», «професійна готовність майбутніх магістрів початкової освіти до інноваційної діяльності», «система професійної підготовки майбутніх магістрів початкової освіти до інноваційної діяльності»; науково обґрунтовано, змодельовано та експериментально перевірено ефективність системи професійної підготовки майбутніх магістрів початкової освіти до інноваційної діяльності, що інтегрує теоретико-методологічний, змістово-процесуальний, діагностувально-результативний блоки; визначено структурні компоненти (когнітивний, мотиваційний, рефлексивний, праксеологічний), критерії (інформаційно-змістовий, особистісно-мотиваційний, оцінно-рефлексивний, операційно-діяльнісний), показники та рівні (низький, середній, високий) сформованості професійної готовності майбутніх магістрів початкової до інноваційної діяльності як результату професійної підготовки; удосконалено форми і методи професійної підготовки, зміст та структуру виробничої практики, самостійної та науково-дослідницької роботи майбутніх магістрів початкової освіти;

уточнено зміст базових понять дослідження: «підготовка», «готовність», «професійна підготовка», «професійна готовність», «система», «інновація», «інноваційна діяльність»;

подальшого удосконалення набули наукові положення щодо збагачення змісту професійної підготовки, спрямованого на забезпечення пріоритетних напрямів навчально-методичної роботи з формування інноваційної компетентності майбутніх педагогів у закладах вищої освіти.

Практичне значення дослідження полягає у розробленні та апробації навчально-методичного комплексу щодо формування професійної готовності майбутніх магістрів початкової освіти до інноваційної діяльності, що містить навчальну та робочу програми, силабус дисципліни «Педагогічна інноватика», комплект тестів для проведення модульного контролю; навчально-методичний посібник «Педагогічна інноватика»; «Педагогічна інноватика» навчально-методичний супровід самостійної роботи студентів; практикум «Формування професійної готовності майбутніх педагогів до інноваційної діяльності»; словник інноваційних термінів «Професійна підготовка майбутніх магістрів початкової освіти до інноваційної діяльності».

Основні результати дослідження можуть бути використані для подальшого вдосконалення теорії і практики професійної освіти, системи післядипломної педагогічної освіти та неформальній освіті учителів початкової школи. Матеріали навчально-методичного комплексу можуть бути використані при розробленні навчальних та робочих програм з дисциплін «Педагогіка», «Педагогіка вищої школи», «Педагогіка і психологія вищої школи», «Методика викладання у вищій школі», «Методика викладання педагогіки у ЗВО», «Методологія та технологія організації педагогічних досліджень», «Основи педагогічної майстерності»,

«Дидактика і педагогічні технології в початковій школі», «Інноваційні технології в початковій школі», «Порівняльна педагогіка» тощо.

Результати дослідження впроваджено в освітній процес Херсонського державного університету (довідка №11-30/1641 від 18.11.2019 р.), Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка (довідка № 3828/01-60/15 від 09.12.2019 р.), Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки (довідка №03-28/01/3284 від 12.12.2019 р.), Львівського національного університету імені Івана Франка (довідка №34-Н від 03.01.2020 р.), Сумського державного педагогічного університету імені А.С.Макаренка (довідка №617 від 17.02.2020 р.), Мукачівського державного університету (довідка №187 від 04.02.2020 р.), Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника (довідка №01-23/73 від 20.02.2020 р.), Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича (довідка №17/17-621 від 03.03.2020 р.).

Особистий внесок здобувача. У монографії [36] автором написано підрозділ «Компетентнісний підхід в основі професійної підготовки майбутніх магістрів початкової освіти до інноваційної діяльності»; у монографії [37] – підрозділ «Використання навчальних тренінгів у професійній підготовці майбутніх магістрів початкової освіти»; у навчально-методичному посібнику [38] здобувачем розроблено матеріали для проведення лекційних та практичних занять з навчальної дисципліни «Педагогічна інноватика»; у методичних вказівках [39] – розділ 1 «Програма виробничої практики магістрантів у загальноосвітніх закладах»; у статті [4] охарактеризовано педагогічні умови формування професійної готовності майбутніх магістрів початкової освіти до інноваційної діяльності в процесі професійної підготовки, досліджено взаємозалежності змінних і побудовано факторну структуру.

Апробація результатів дослідження. Основні результати дослідження оприлюднено на науково-практичних заходах різного рівня, зокрема: *міжнародному*: «Актуальні проблеми педагогічної освіти: європейський і національний вимір» (Луцьк, 2016); «Педагогіка і психологія: напрямки та тенденції розвитку в Україні та світі» (Львів, 2016); «Актуальні проблеми реформування системи виховання та освіти в Україні» (Львів, 2016); «Humanitarian Bulletin SU «Pereyaslav-Khmelnytsky Pedagogical University by H. Skovoroda» (Kyiv, 2016); «International Chelpanov's Psycho-Educational Reading» (Kyiv, 2016); «International research and practice conference «Modern methods, innovations and operational experience in the field of psychology and pedagogics» (Lublin, 2017); «Роль освіти у сталому розвитку гірського регіону (Івано-Франківськ, 2017); «Актуальні питання впровадження інклюзивної освіти» (Житомир, 2017); «Proceedings of XXIII International scientific conference «Practical applications of research findings in Eastern Europe» (Morrisville, 2018); «Академічна культура дослідника в освітньому просторі» (Суми, 2018); «Неперервна педагогічна освіта XXI століття: досвід, інновації, тенденції» (Київ, 2019); «Соціокультурологічні та психолого-педагогічні аспекти становлення особистості в сучасному суспільстві: тенденції і перспективи» (Івано-Франківськ, 2019); «Теоретико-прикладні аспекти сучасної педагогічної науки і освіти: європейський вектор» (Івано-Франківськ, 2019);

«Інноваційний розвиток вищої освіти: глобальний, європейський та національний вимір змін» (Чернігів, 2019); «Actual problems of science and practice» (Стокгольм, Швеція, 2020), «Ключові питання наукових досліджень у сфері педагогіки та психології у ХХІ ст.» (Львів, 2020); «Педагогіка і психологія сьогодення: теорія та практика» (Одеса, 2020); *всеукраїнському*: «Актуальні питання теорії та практики психолого-педагогічної підготовки фахівців в умовах сучасного освітнього простору» (Харків, 2016); «Розвиток обдарованості дітей в умовах інноваційного освітнього простору» (Івано-Франківськ, 2017); «Підготовка майбутніх педагогів у контексті стандартизації початкової освіти» (Бердянськ, 2017); «Нові стратегії розвитку початкової освіти в умовах євроінтеграції» (Івано-Франківськ, 2018); «Педагогічна майстерність І.А. Зязюна як поступ до оновлення національної педагогічної науки і освіти» (Івано-Франківськ, 2018); «Інновації в початковій освіті: проблеми, перспективи, відповіді на виклики сьогодення» (Полтава, 2019); «Інновації в освіті і педагогічна майстерність учителя-словесника» (Суми, 2019); «Інновації у професійній підготовці педагога в умовах євроінтеграції освітнього процесу: погляд науковців і практиків» (Київ, 2019); «Інновації в початковій освіті: проблеми, перспективи, відповіді на виклики сьогодення» (Полтава, 2020); *регіональному*: «Актуальні питання теорії та практики психолого-педагогічної підготовки фахівців в умовах сучасного освітнього простору» (Харків, 2016); «Наступність дошкільної та початкової освіти в контексті соціальної мобільності» (Львів, 2017); «Підготовка вчителя нової української школи: проблеми та шляхи їх вирішення» (Хмельницький, 2017); «Стратегічний поступ освіти в умовах сталого розвитку Карпатського регіону» (Івано-Франківськ, 2019); «Формування методичної компетентності майбутніх педагогів для роботи в умовах Нової української школи» (Бурштин, 2019).

Дисертацію на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук на тему «Формування професійної культури майбутніх магістрів початкової освіти» було захищено у 2015 році, її матеріали в тексті докторської дисертації не використовувалися.

Публікації. Основні результати дослідження висвітлено у 42 публікаціях (37 – одноосібні), серед яких: 4 монографії (2 – у співавторстві); 2 навчально-методичних посібника (1 – у співавторстві); 1 практикум; 1 навчальна програма; 1 методичні вказівки (у співавторстві); 1 словник; 21 стаття у наукових фахових виданнях України (у тому числі 16 – у виданнях, що включені до наукометричних баз даних (Index Copernicus)); 2 статті у зарубіжних виданнях та виданнях України, що включені до наукометричних баз даних (Web of Science, Index Copernicus); 9 публікацій у збірниках міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференцій.

Структура дисертації. Дисертація складається з анотацій українською і англійською мовами, вступу, п'яти розділів, висновків до кожного розділу, загальних висновків, списку використаних джерел (426 найменувань) та додатків. Загальний обсяг дисертації становить 518 сторінок. Основний зміст викладено на 425 сторінках. Робота містить 23 таблиці, 21 рисунок.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У **вступі** обґрунтовано актуальність і доцільність теми дослідження, визначено об'єкт, предмет, мету і завдання дослідження, викладено його концепцію, методи, методологічні засади, охарактеризовано етапи дослідження, розкрито наукову новизну, практичне значення одержаних результатів, висвітлено особистий внесок дисертанта, представлено напрями апробації та впровадження результатів наукового пошуку, описано структуру і вказано обсяг дисертації.

У **першому розділі** – **«Теоретичні засади професійної підготовки майбутніх магістрів початкової освіти до інноваційної діяльності»** – представлено базові поняття дослідження у вимірі дефінітивного аналізу; висвітлено результати дослідження зарубіжного досвіду професійної підготовки майбутніх педагогів; проаналізовано нормативно-правове забезпечення професійної підготовки фахівців освітнього рівня «Магістр» спеціальності 013 Початкова освіта; досліджено сучасний стан професійної підготовки майбутніх магістрів початкової освіти у закладах вищої освіти.

Наукові розвідки доводять, що одним із різновидів педагогічної діяльності є інноваційна діяльність, яка сприяє оновленню педагогічного процесу та характеризується високою педагогічною творчістю. Для уточнення й систематизації сутності поняття «інновація» використано метод контент-аналізу. З'ясовано, що інновація – це цілеспрямований процес впровадження нових ідей у систему професійної підготовки, що сприяє її удосконаленню та досягненню суб'єктами освітнього процесу якісного результату. Зазначимо, що інноваційна діяльність майбутніх магістрів початкової освіти – це вид активної творчої цілеспрямованої діяльності, результатом якої є створення нових оригінальних ідей, орієнтованих на зміну і розвиток освітнього процесу з метою одержання нових знань та практичних умінь, які є актуальними для професійного зростання та новаторства. Саме у процесі професійної підготовки формується система нових знань і практичних умінь, які є важливими для здійснення інноваційної діяльності.

На основі застосування контекстного аналізу як дослідницького інструментарію представлено авторське трактування понять «професійна підготовка майбутніх магістрів початкової освіти до інноваційної діяльності» та «професійна готовність майбутніх магістрів початкової освіти до інноваційної діяльності» як базових категорій дослідження. Професійну підготовку майбутніх магістрів початкової освіти до інноваційної діяльності розуміємо як процес навчання, що забезпечує формування в особистості теоретичних знань, практичних умінь і навичок, необхідних для професійної діяльності. Специфічною особливістю професійної підготовки в умовах магістратури є те, що засвоєння змісту навчання і розвиток особистості здобувача вищої освіти повинно відбуватися не у процесі його інформування, а у процесі власної активної творчої діяльності. Серед пріоритетів магістерської підготовки є взаємозв'язок фундаментальної і практичної підготовки, адаптованість магістерських програм до вимог ринку праці та їх постійне оновлення. Доведено, що професійна готовність майбутніх магістрів початкової освіти до інноваційної діяльності – це результат професійної підготовки, інтегративне особистісне утворення, що характеризується поєднанням когнітивного

(знання про зміст професії та інноваційної діяльності), мотиваційного (мотиви до інноваційної діяльності та інтереси), рефлексивного (уміння аналізувати результати власної інноваційної діяльності) та праксеологічного (актуалізація інноваційної компетентності) компонентів, що дозволяють виконувати професійні завдання інноваційного характеру. Готовність майбутніх магістрів початкової освіти до інноваційної діяльності проявляється в умінні продукувати нові ідеї та реалізовувати їх у конкретних умовах.

Вивчення зарубіжного досвіду професійної підготовки майбутніх педагогів показало, що важливим чинником та об'єктивною потребою сьогодення є аналіз теорії і практики організації педагогічної освіти провідних країн Євросоюзу, зокрема, Франції, Данії, Німеччини, Англії, які впродовж останніх років накопичили позитивний досвід у реформуванні важливих ланок системи освіти майбутнього педагога.

З'ясовано, що заклади вищої освіти Європейських держав, передбачають таку інваріантно-варіативну побудову програм, що уможливають оволодіння фундаментальними психолого-педагогічними знаннями в єдності з досвідом педагогічної діяльності, а професійна підготовка майбутнього педагога спрямовується на забезпечення вмотивованості вибору педагогічної професії за допомогою курсів за вибором. Виявлено тенденції, застосування яких в українському освітньому просторі може призвести до позитивних зрушень, серед них: ідея лібералізації та гуманізації усіх складових системи підготовки педагогів; поєднання процесів централізації та децентралізації; перехід від традиційної до компетентнісної моделі педагогічної освіти; перехід від репродуктивних до інноваційних, проблемних методів у системі підготовки майбутнього фахівця у галузі освіти; наближення педагогічної освіти до наукового дослідження. Також актуальними є технології тьюторського супроводу.

Аналіз законодавчих документів дав підстави для висновку про те, що більшість закладів вищої освіти здійснюють пошук шляхів підвищення якості освіти відповідно до вимог європейських стандартів. Здобувачі другого (магістерського) рівня вищої освіти повинні оволодіти поглибленими знаннями з обраної спеціальності, уміннями інноваційного характеру, новим педагогічним мисленням, орієнтованим на глобалізаційні цінності в освіті, навичками науково-дослідної (творчої) роботи, набути певного досвіду застосовувати фахові компетентності для вирішення завдань у майбутній інноваційній діяльності, а також професійного саморозвитку та самовдосконалення.

У другому розділі – **«Методологічні засади професійної підготовки майбутніх магістрів початкової освіти до інноваційної діяльності»** – обґрунтовано методологічні засади професійної підготовки майбутніх магістрів початкової освіти на філософському, загальнонауковому, конкретно-науковому рівнях; визначено методологічні підходи професійної підготовки (системний, синергетичний, діяльнісний, компетентнісний, акмеологічний, особистісно орієнтований, андрагогічний, інноваційний), здійснено їх аналіз; описано зміст принципів професійної підготовки майбутніх магістрів початкової освіти до інноваційної діяльності.

Філософсько-методологічні основи професійної підготовки майбутніх фахівців ґрунтовно розробляли С. Гончаренко, І. Зязюн, В. Кремень, В. Огнев'юк,

Н. Ничкало та ін. Методологію професійної підготовки майбутніх магістрів початкової освіти було проаналізовано на філософському, загальнонауковому, конкретно-науковому рівнях. Методологія на *філософському рівні* визначає роль філософії у структурі педагогічного знання та обґрунтовує методологічні підходи і принципи професійної підготовки майбутніх магістрів початкової освіти до інноваційної діяльності. Методологія на *загальнонауковому рівні* сприяє розумінню сутності професійної підготовки майбутніх магістрів початкової освіти до інноваційної діяльності та обґрунтуванню системи професійної підготовки магістрантів до інноваційної діяльності. *Конкретно-науковий рівень* методології забезпечив визначення педагогічних умов моделювання системи професійної підготовки майбутніх магістрів початкової освіти до інноваційної діяльності.

У процесі дослідження професійної підготовки майбутніх магістрів початкової освіти було використано теорії конструктивізму та постмодернізму. Філософські ідеї конструктивізму проаналізовані в працях відомих учених: Л. Виготського, Х. Гарднера (Howard Gardner), Дж. Дьюї (John Dewey), Ж. Піаже (Jean Piaget). Доведено, що з позицій конструктивізму – професійна підготовка є процесом, а суб'єктами процесу є майбутні магістри початкової освіти, котрі здобувають знання, критично мислять, удосконалюють свої практичні навички та уміння, які є необхідними для здійснення інноваційної діяльності.

Філософський напрям постмодернізм поширився завдяки працям філософів: Жака Дерріді (Jacques Derrida), Жоржа Батая (Georges Bataille), Мішеля Фуко (Paul-Michel Foucault). З позицій постмодернізму професійна підготовка майбутніх магістрів початкової освіти передбачає застосування комплексу набутих знань, умінь, навичок у майбутній інноваційній діяльності.

Обґрунтовано методологічні підходи професійної підготовки майбутніх магістрів початкової освіти до інноваційної діяльності. Найбільш ефективними є такі: системний, синергетичний, діяльнісний, компетентнісний, акмеологічний, особистісно орієнтований, андрагогічний, інноваційний.

Системний підхід ґрунтується на положенні про те, що специфіка складного об'єкта (системи) не вичерпується особливостями його складових, а пов'язана передусім з характером взаємодії між компонентами. Зв'язок між компонентами є тісним й органічним і зміна тих чи інших властивостей компонентів впливає на інші та на систему в цілому. Професійна підготовка майбутніх магістрів початкової освіти вимагає системного підходу, оскільки заклади вищої освіти є частиною соціальної системи та становлять цілісну соціально-педагогічну систему. Поняття «особистість магістранта» розуміється нами як система, що також є характерним для цього підходу, а професійна підготовка – як педагогічна система. Важливою є системність змісту професійної підготовки, без якого ні навчальна дисципліна в цілому, ні будь-який з її елементів (модулів) не може існувати. Разом з тим, необхідною є системність контролю, яка забезпечує формування здатності магістрантів трансформувати набуті фахові уміння та навички. Також, системний підхід забезпечує організацію системних дій, спрямованих на формування досліджуваної професійної готовності магістрантів до інноваційної діяльності.

Вважаємо за доцільне у процесі моделювання системи професійної підготовки майбутніх магістрів початкової освіти до інноваційної діяльності використовувати

синергетичний підхід, який пояснює систему професійної підготовки як таку, що самоорганізовується. Синергетичний підхід забезпечує цілісність змісту професійної освіти майбутніх фахівців освітнього рівня «Магістр» за рахунок формування ґрунтовної відкритої системи знань і умінь, які не лише ефективно використовуються у інноваційній діяльності, але й оперативно перебудовуються та оновлюються відповідно до змін у сучасній науці.

Діяльнісний підхід дозволив організувати професійну підготовку майбутніх магістрів початкової освіти до інноваційної діяльності як процес навчання, спрямований на формування у них фахових та ключових компетентностей за допомогою інноваційних форм, методів та технологій навчання.

Використання компетентнісного підходу у моделюванні системи професійної підготовки майбутніх магістрів початкової освіти до інноваційної діяльності забезпечує досягнення високого рівня якісної професійної підготовки, результатом якої є особистість майбутнього фахівця, здатного діяти в інноваційному освітньому середовищі. У контексті компетентнісного підходу професійна готовність репрезентується як процес оволодіння майбутніми магістрами початкової освіти інноваційною компетентністю, яку визначаємо як інтегровану здатність магістрантів, що поєднує теоретичні знання, практичні уміння та навички, морально-етичні цінності, способи мислення, професійні, світоглядні і громадянські якості, позитивне ставлення до інноваційної діяльності, та спрямована на використання нововведень, інновацій.

Застосування акмеологічного підходу у системі професійної підготовки сприяє усвідомленню майбутніми магістрами початкової освіти особистісного сенсу, необхідності досягнення найвищого професійного рівня, формуванню професійної готовності до інноваційної діяльності, значущості професійного саморозвитку та самовдосконалення. Реалізація акмеологічного підходу у системі професійної підготовки забезпечить формування професійної мотивації у магістрантів до інноваційної діяльності.

Особистісно орієнтований підхід спрямовує освітній процес на особистість та формування у неї відповідних професійних цінностей. Мету особистісно орієнтованого підходу вбачаємо у створенні умов для розвитку особистості магістрантів, самовираження їхньої індивідуальності, прояву можливостей і творчих здібностей у різних видах діяльності, зокрема, і інноваційній.

Андрагогічний підхід дає можливість характеризувати магістранта як індивіда і фахівця, котрий навчається упродовж усього життя. Вважаємо, що освітній процес у закладах вищої освіти повинен організовуватися з урахуванням фізіологічних, вікових і соціальних особливостей суб'єктів навчання, що обґрунтовує застосування андрагогічного підходу.

Інноваційний підхід у системі професійної підготовки майбутніх магістрів початкової освіти до інноваційної діяльності зумовлений використанням різноманітних інновацій, основою яких є інтерактивність і максимальна наближеність до реальної професійної діяльності.

Визначено принципи професійної підготовки майбутніх магістрів початкової освіти до інноваційної діяльності, що реалізуються на *методологічному рівні* (науковості, наукової стратегії, системності, нелінійності, цілісності, доступності,

наступності, неперервності); на *загальнодидактичному рівні* (наочності, активності, самостійності, творчості й професійно-педагогічної спрямованості, креативності, інтеграції); на *особистісному рівні* (свідомості й інтерактивності, ціннісного ставлення до знань, мобільності).

У третьому розділі – **«Концептуальні засади системи професійної підготовки майбутніх магістрів початкової освіти до інноваційної діяльності»** – обґрунтовано педагогічні умови моделювання системи професійної підготовки майбутніх магістрів початкової освіти, зміст яких проаналізовано з урахуванням особливостей, зумовлених специфікою інноваційної діяльності; визначено компоненти (когнітивний, мотиваційний, рефлексивний, праксеологічний), виокремлено критерії (інформаційно-змістовий, особистісно-мотиваційний, оцінно-рефлексивний, операційно-діяльнісний), показники та рівні сформованості професійної готовності майбутніх магістрів початкової освіти до інноваційної діяльності; змодельовано систему професійної підготовки майбутніх магістрів початкової освіти до інноваційної діяльності.

Визначено сукупність взаємопов'язаних, взаємодоповнювальних і взаємозалежних педагогічних умов моделювання системи професійної підготовки майбутніх магістрів початкової освіти до інноваційної діяльності.

Перша педагогічна умова – *інтеграція інноваційної діяльності в освітній процес закладів вищої освіти*. З'ясовано, що інновації в освіті є закономірним явищем, динамічним за характером і розвивальним за результатами та корелюються з інноваційними процесами у суспільстві. Їх запровадження дозволяє вирішити суперечності між традиційною системою освіти та потребами в якісно новій освіті. Процеси інтеграції інноваційної діяльності пов'язані з якісними й кількісними перетвореннями елементів освітнього процесу, змінами у взаємозв'язках між ними.

Другою педагогічною умовою є *створення інноваційного освітнього середовища*, складовими якого є якісна матеріально-технічна база, що забезпечує умови для навчання магістрантів; інформаційний простір, який реалізується через змістове наповнення усіх видів діяльності та спрямований на професійний і особистісний розвиток майбутніх магістрів початкової освіти та формування у них професійної готовності до інноваційної діяльності; поєднання класичних методів навчання з інноваційними, що сприяє ефективності системи професійної підготовки. Важливим є постійне поповнення й оновлення бібліотечного фонду закладу вищої освіти.

Формування у майбутніх магістрів початкової освіти мотивації до інноваційної діяльності – третя педагогічна умова. Визначено провідні мотиви професійної готовності майбутніх магістрів початкової освіти до інноваційної діяльності: можливість працевлаштування за фахом та кар'єрного зростання; участь у міжнародних проєктах, тренінгах, засіданнях, круглих столах; безкоштовні стажування за кордоном; премії та стипендії за успіхи у навчанні тощо.

Четвертою педагогічною умовою є *оновлення змісту професійної підготовки, що сприяє у магістрантів формуванню інноваційної компетентності та професійної готовності до інноваційної діяльності*. Обґрунтовано зміст професійної підготовки майбутніх магістрів як систему психолого-педагогічних, методичних, спеціальних знань, практичних умінь і навичок, зорієнтованих на інноваційну

діяльність. Також не менш важливим є поєднання навчальної, самостійної, практичної та науково-дослідницької діяльності.

Реалізація форм і методів організації професійної підготовки майбутніх магістрів початкової освіти до інноваційної діяльності – п'ята педагогічна умова. Освітній процес у закладах вищої освіти здійснюється за такими формами: навчальні заняття, самостійна робота, практична підготовка, контрольні заходи. Основними видами навчальних занять є: лекція, практичне, семінарське, індивідуальне заняття, консультація.

Представлено структуру професійної готовності майбутніх магістрів початкової освіти до інноваційної діяльності. Виокремлено й обґрунтовано компоненти (*когнітивний, мотиваційний, рефлексивний, праксеологічний*), відповідні їм критерії (*інформаційно-змістовий, особистісно-мотиваційний, оцінно-рефлексивний, операційно-діяльнісний*) та показники, а також рівні (*низький, середній, високий*) професійної готовності майбутніх магістрів початкової освіти до інноваційної діяльності. Кожен із критеріїв конкретизується низкою показників, системно пов'язаних між собою.

До *когнітивного компоненту* відносимо *інформаційно-змістовий критерій*, показниками якого є: знання нормативно-правових документів, основ педагогіки, психології та педагогічної інноватики; наявність системних теоретико-методичних знань про інноваційну діяльність; поінформованість про інноваційні форми, методи та засоби організації професійної діяльності.

Мотиваційний компонент представлений *особистісно-мотиваційним критерієм* – усвідомлене ставлення майбутніх магістрів початкової освіти до інноваційної діяльності; сформованість професійно значущих якостей особистості та творчого потенціалу, мотивів до професійного самовдосконалення й саморозвитку; стійкі орієнтації на гуманістичні цінності у педагогічній інноваційній діяльності; потреба в здійсненні інноваційної діяльності; проявляється загальна та творча активність, професійна мобільність у педагогічній взаємодії; досягнення успіху у навчанні; схильність до емоційних переживань.

До *рефлексивного компоненту* відносимо *оцінно-рефлексивний критерій*, показниками якого є: здатність виявляти та оцінювати кращий педагогічний досвід; вміння аналізувати результати інноваційної діяльності, прогнозувати власну професійну готовність до інноваційної діяльності; аналіз організаційно-методичного забезпечення; здібності до творчого саморозвитку; загальна осмисленість життя.

Праксеологічний компонент представлений *операційно-діялісним критерієм*, показниками якого є: гностичні, проєктувальні, конструктивні, комунікативні, організаторські вміння та навички, необхідні для здійснення інноваційної діяльності. Вони формуються у процесі виконання практичних робіт, написанні наукових повідомлень, есе, магістерських робіт, проходженні виробничої та науково-дослідницької практики тощо. Цей компонент показує взаємозв'язки між усіма компонентами, що необхідно для подальшого їх об'єднання у цілісну систему. Він передбачає, що професійна підготовка спрямована на формування кінцевого результату – сформованість професійної готовності майбутніх магістрів початкової освіти до інноваційної діяльності. Виділено рівні професійної готовності майбутніх магістрів початкової освіти до інноваційної діяльності (*низький, середній, високий*).

Зауважимо, що в сукупності всі чотири компоненти відображають зміст професійної підготовки майбутніх магістрів початкової освіти до інноваційної діяльності, кожен з яких не є усталеним, а має динамічний характер і відповідно передбачає динаміку змін.

Змодельовано систему професійної підготовки майбутніх магістрів початкової освіти до інноваційної діяльності як логічну конструкцію взаємопов'язаних теоретико-методологічного, змістово-процесуального, діагностувально-результативного блоків (рис.1), яка спрямована на формування професійної готовності майбутніх магістрів початкової освіти до інноваційної діяльності як результату професійної підготовки.

Теоретико-методологічний блок ґрунтується на чіткому визначенні мети – професійна підготовка майбутніх магістрів початкової освіти до інноваційної діяльності, що уможливить визначення усіх наступних складових компонентів змодельованої системи, кожен з яких сприяє досягненню поставленої мети та виробленні практичних рекомендацій щодо її удосконалення. Цей блок представлений комплексом методологічних підходів та принципів професійної підготовки.

Основу моделі системи становить *змістово-процесуальний блок*, що розкриває педагогічні умови моделювання системи, зміст, форми, методи та засоби професійної підготовки магістрантів. Наукове обґрунтування змісту професійної підготовки магістрантів до інноваційної діяльності охоплює такі етапи: теоретико-методологічне обґрунтування основних дефініцій процесу формування професійної готовності до інноваційної діяльності; розробку навчально-методичного комплексу та його впровадження у освітній процес закладів вищої освіти.

Діагностувально-результативний блок включає діагностику сформованості професійної готовності майбутніх магістрів початкової освіти до інноваційної діяльності як результату професійної підготовки. Він передбачає розробку критеріїв сформованості професійної готовності, визначення їх рівнів і показників; використання методик оцінки кожного показника (інструментарій оцінки); аналіз оцінки досягнень. Визначення рівнів (низький, середній, високий) і показників сформованості за кожним компонентом (когнітивний, мотиваційний, рефлексивний, праксеологічний) передбачає розробку системи діагностичного забезпечення, яка включає анкетування, тестування, спостереження, методики вивчення і аналіз результатів, порівняння та кореляцію отриманих результатів. Зв'язок кореляції та вдосконалення полягає в тому, що отриманий під час формування професійної готовності результат співвідноситься з поставленою метою та за необхідності визначає корекцію усіх попередніх блоків.

У четвертому розділі – **«Організаційно-методичні засади системи професійної підготовки майбутніх магістрів початкової освіти до інноваційної діяльності»** – визначено роль освітнього середовища у системі професійної підготовки майбутніх магістрів початкової освіти до інноваційної діяльності; обґрунтовано форми і методи організації професійної підготовки; здійснено акцент на практичну, самостійну та науково-дослідницьку діяльність магістрантів.

Рис. 1. Модель системи професійної підготовки майбутніх магістрів початкової освіти до інноваційної діяльності

З'ясовано, що інноваційне освітнє середовище – це цілісна організована система умов, що забезпечують активну суб'єкт-суб'єктну взаємодію усіх учасників освітнього процесу, спрямовану на професійний та особистісний розвиток магістрантів та формування у них професійної готовності до інноваційної діяльності. Визначено такі складові інноваційного освітнього середовища: особистісна (індивідуальні особливості учасників освітнього процесу: фізіологічні, психологічні, вікові, ментальні, морально-етичні тощо); змістова (наявність сучасного нормативно-правового та навчально-методичного супроводу процесу формування професійної готовності до інноваційної діяльності; освітні програми та навчальні плани; інноваційні форми, методи та технології організації освітнього процесу тощо); матеріально-технічна (наявність сучасної відеопродукції, мультимедійних засобів навчання, естетичний вигляд приміщень закладу вищої освіти тощо). Вважаємо, що інноваційне освітнє середовище має мати територіальну цілісність та відповідати вимогам часу.

Запропоновано комплекс традиційних (вступна лекція, інформаційна лекція, проблемна лекція, оглядова лекція, лекція-бесіда, лекція-презентація, лекція з елементами дискусії, лекція-конференція, лекція у формі круглого столу, лекція з попередньо запланованими помилками тощо), інноваційних (медіа-лекції, лекція-брифінг, коучинг, ігрові методи, метод Уолта Діснея, метод інверсії, метод конкретної ситуації, метод кейс-стаді, метод «брейнстормінг», метод створення ситуації інтересу, метод опори на життєвий досвід тощо), інтерактивних (тренінг, відеотренінг, баркемп тощо) та дистанційних (вебінар тощо) форм і методів навчання, що дозволить магістрантам добре оволодіти змістом дисциплін психолого-педагогічного циклу, фаховими методиками навчання; використовувати нормативно-правові документи з питань навчання та виховання; уміти застосовувати набуті знання у практичній роботі, володіти методами педагогічних досліджень, впроваджувати результати досліджень у практичну діяльність; володіти комунікативними й організаторськими навичками; уміти організовувати власну інноваційну діяльність у відповідності з професійними завданнями; адаптувати особливості організації професійної інноваційної діяльності до запитів різних сфер суспільства.

Визначено, що особливість практичної підготовки майбутніх магістрів початкової освіти полягає у тому, що магістранти пізнають реальні проблеми професійної праці учителя початкової школи та викладача закладу вищої освіти, знайомляться із змістом інноваційної діяльності. Разом з тим, практика спирається на конкретно визначений теоретичний фундамент з дисциплін психолого-педагогічного циклу, забезпечуючи практичне пізнання закономірностей і принципів професійної діяльності, оволодіння способами їхньої організації. У процесі практики здійснюється не лише перевірка теоретичної та практичної підготовки магістранта, але й створюються умови для розкриття його професійних творчих здібностей та якостей. Мета практичної підготовки полягає в оволодінні сучасними формами і методами організації праці в галузі майбутньої професії; формуванні у магістрантів професійних умінь і навичок для прийняття самостійних рішень у реальних умовах; вихованні потреби систематично поновлювати свої знання, здійснювати наукові дослідження.

У системі професійної підготовки майбутніх магістрів початкової освіти виробнича педагогічна практика виконує низку важливих функцій, а саме: навчальну, розвивальну, виховну, діагностичну, комунікативну, організаторську, прогностичну та ін. Навчальна функція передбачає актуалізацію, поглиблення і застосування теоретичних знань, формування практичних умінь і навичок. Прерогативою розвивальної функції є розвиток пізнавальної і творчої активності майбутніх педагогів, критичного мислення. Під час здійснення виховної функції формується світоглядна культура магістрантів, соціальна активність, професійно важливі якості. Зміст діагностичної функції – перевірка рівня професійної спрямованості та готовності до інноваційної діяльності. Комунікативна функція полягає в налагодженні соціальної взаємодії особистості майбутнього педагога з усіма учасниками освітнього процесу в мікросоціумі. Організаторська характеризує педагогічну діяльність з погляду соціального менеджменту, що полягає в структуруванні, плануванні, розподіленні різних видів діяльності. Прогностична – передбачення майбутнім педагогом результатів власної інноваційної діяльності.

Здійснено акцент на самостійну та науково-дослідницьку діяльність магістрантів. У сучасних умовах самостійність стає необхідною якістю особистості, тому у системі професійної підготовки майбутніх магістрів початкової освіти чільне місце займає самостійна робота. Проаналізовано види самостійної роботи здобувачів вищої освіти, які сприяють ефективному формуванню професійної готовності до інноваційної діяльності. У процесі нашого дослідження використовувалися такі, як: самостійне вивчення окремих тем з навчальної дисципліни, робота з електронними конспектами лекцій, виконання тестових завдань у дистанційній системі навчання; підготовка і написання наукових повідомлень, есе, творів-міркувань, наукових статей, повідомлень, робота над творчими проектами; підготовка письмових відповідей на дискусійні питання; створення мультимедійних презентацій та профорієнтаційних відео, завдання з аналітичним навантаженням, створення логічних схем, аналіз ситуацій тощо.

Вважаємо, що організація самостійної роботи майбутніх магістрів початкової освіти має здійснюватися з дотриманням низки вимог, зокрема, таких: розвиток у магістрантів мотивації до самостійної роботи, їхня готовність до активної інноваційної діяльності; систематичність, послідовність і безперервність у отриманні знань. Чіткий план допоможе структурувати самостійну роботу, зосередитися на найсуттєвіших питаннях; використання відповідних методів, способів і прийомів роботи; відкритість та загальна оглядовість завдань. Магістранти повинні знати зміст самостійної роботи, мати можливість порівнювати виконані завдання в одній та в різних групах, аналізувати правильність та корисність виконаної роботи; можливість виконувати творчі роботи, які відповідають професійному рівню засвоєння знань.

Нами запропоновано навчально-методичний посібник для самостійної роботи студентів з навчальної дисципліни «Педагогічна інноватика», у якому упорядковано матеріали для самостійної роботи, включаючи опорні поняття та схеми; вправи та тестові завдання для контролю якості знань; термінологічний словник, відповідну наукову, хрестоматійну, періодичну літературу.

Самостійна робота майбутніх магістрів початкової освіти тісно пов'язана з науково-дослідницькою, що спрямована на розвиток у них здібностей до пошукової, дослідницької діяльності, творчого розв'язання освітніх завдань у закладах освіти. Однією із форм організації дослідницької діяльності є гурток чи проблемна група, яка об'єднує здобувачів вищої освіти, що виявляють інтерес в одній і тій же галузі (дисципліні). Зауважимо, що гурткова форма організації дослідницької діяльності ефективна, оскільки у подальшому магістранти залучаються до роботи у творчих майстернях, проектних групах, де мають можливість представити результати власної науково-дослідницької роботи.

Підсумком самостійної науково-дослідницької роботи є магістерська робота – кваліфікаційний науково-практичний доробок, що містить математично обґрунтовані теоретичні чи експериментальні результати, наукові положення і свідчить про спроможність магістранта самостійно проводити наукові дослідження з обраної галузі знань.

У п'ятому розділі – «Дослідно-експериментальна перевірка ефективності системи професійної підготовки майбутніх магістрів початкової освіти до інноваційної діяльності» – представлено програму й методику дослідно-експериментальної роботи; визначено основні етапи, завдання, зміст і комплекс методів експериментального дослідження; подано результати апробації системи професійної підготовки майбутніх магістрів початкової освіти до інноваційної діяльності та доведено її ефективність; здійснено прогностичне обґрунтування професійної підготовки майбутніх магістрів початкової освіти до інноваційної діяльності.

З метою експериментальної перевірки ефективності системи професійної підготовки майбутніх магістрів початкової освіти до інноваційної діяльності нами було обрано метод педагогічного експерименту. Педагогічний експеримент об'єднав *констатувальний, формувальний та узагальнюючий* етапи. Дослідно-експериментальна робота проводилась на базі Херсонського державного університету, Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка, Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки, Львівського національного університету імені Івана Франка, Мукачівського державного університету, Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка, Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича, Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника. В експерименті брали участь 425 здобувачів освітнього рівня «Магістр» за спеціальністю 013 Початкова освіта.

Програмою експериментальної роботи передбачено: обґрунтування вибору типу закладу вищої освіти та конструювання вибіркової сукупності дослідження; обґрунтування приналежності контрольної та експериментальної груп до однієї генеральної сукупності за допомогою методу математичної обробки t-критерію Ст'юдента для незалежних змінних; визначення ефективності системи професійної підготовки майбутніх магістрів початкової освіти до інноваційної діяльності; порівняння рівнів сформованості професійної готовності майбутніх магістрів початкової освіти до інноваційної діяльності за допомогою U-критерія Манна-Уїтні і T-критерія Ф. Вілкоксона; підведення підсумків щодо ефективності системи

професійної підготовки майбутніх магістрів початкової освіти до інноваційної діяльності.

У ході констатувального етапу педагогічного експерименту з'ясовано рівень професійної готовності майбутніх магістрів початкової освіти до інноваційної діяльності.

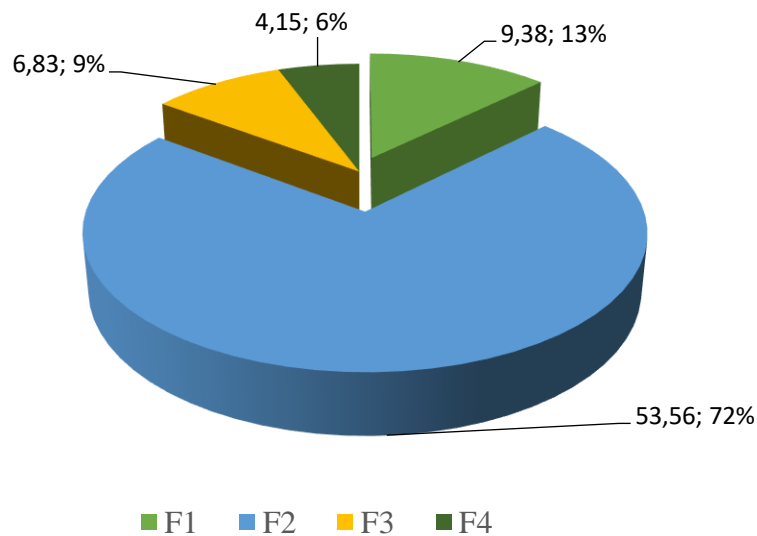
Отримані результати дослідження рівня сформованості професійної готовності майбутніх магістрів початкової освіти до інноваційної діяльності на констатувальному етапі експерименту проаналізовано у такій послідовності:

1) *Апробовано авторську анкету «Рівень професійної готовності майбутніх магістрів початкової освіти до інноваційної діяльності»* (перевірено ретестову надійність – інтервал вимірювань склав 21 день, встановлено результати на рівні $p > 0,05$), та конвергентну валідацію); експериментальним шляхом визначено параметри низького, середнього і високого рівнів коефіцієнтів знань про інноваційну діяльність. На основі результатів проведеного анкетування визначено найвищий і найнижчий показник (коефіцієнт) досліджуваних категорій. Відмінності показників коефіцієнтів знань визначені за λ -критерієм Колмогорова-Смирнова на статистично достовірному рівні достатньо суттєві. Все це дає підстави вважати запропоновану авторську анкету дієвим діагностичним інструментом дисертаційного дослідження.

2) *Встановлено взаємозв'язки і взаємозалежності між параметрами досліджуваного феномену за допомогою кореляційного аналізу*, мета якого полягала у встановленні взаємозв'язків показників двох коефіцієнтів знань про інноваційну діяльність (*Ктз*, *Кок*) з показниками методики вивчення мотивації професійної діяльності (К. Замфір, модифікація А. Реана), з шкалами методики діагностики мотиваційної структури особистості (В. Мільман), з показниками опитувальника «Рівень соціальних очікувань» (І. С. Попович), з рівнем сформованості здібностей педагога до творчого саморозвитку за методикою (І. В. Нікішина), за показниками тесту «Сенсожиттєві орієнтації» (Дж. Крамбо та Л. Махолік, адаптація Д. О. Леонтьєва), за показниками опитувальника «Рівень суб'єктного контролю» (Дж. Б. Роттер, адаптація Є. Ф. Бажина, Є. А. Голинкіної, О. М. Еткінда).

На основі отриманих статистично значущих коефіцієнтів кореляції, встановлено, що коефіцієнт знань (*Ктз*) має позитивний значущий взаємозв'язок з параметром «процес» за тестом «Смисложиттєві орієнтації» ($r_s=0,104$; $p<0,05$) і параметрами за методикою «Рівень суб'єктивного контролю»: «загальна інтернальність» ($r_s=0,169$; $p<0,01$) та «інтернальність в галузі виробничих відносин» ($r_s=0,107$; $p<0,05$). Також встановлено, що коефіцієнт знань (*Кок*) має позитивний значущий взаємозв'язок з параметрами за тестом «Смисложиттєві орієнтації»: «цілі в житті» ($r_s=0,102$; $p<0,05$) і «процес» ($r_s=0,108$; $p<0,05$) і параметрами за методикою «РСК»: «загальна інтернальність» ($r_s=0,140$; $p<0,01$) та «інтернальність в галузі виробничих відносин» ($r_s=0,121$; $p<0,01$). Отримані результати свідчать, що магістранти вважають, що більшість важливих подій, які мають місце у їхньому житті, зокрема, у виробничих (*професійних*) відносинах є результатом власних дій. Показник «інтернальність в галузі виробничих відносин» є позитивним значущим ($p<0,05$; $p<0,01$) відображенням рівня суб'єктного контролю магістрантів у виконуваний інноваційній діяльності.

3) Застосовано факторний аналіз досліджуваних чинників. Комплекс з двадцяти восьми чинників є методологічно обґрунтованим і таким, що релевантно відображає предмет дослідження рівня професійної готовності майбутніх магістрів початкової освіти до інноваційної діяльності. Назви чинників відображають сутність досліджуваних параметрів. Проаналізовано взаємозалежність факторів, що визначають структуру професійної готовності майбутніх магістрів до інноваційної діяльності (рис. 2).

Примітка: F1 – «когнітивна готовність»; F2 – «мотиваційна готовність»; F3 – «рефлексивна готовність»; F4 – «праксеологічна готовність».

Рис. 2. Факторна структура професійної готовності майбутніх магістрів до інноваційної діяльності

Найбільш значущим ($p \leq 0,01$) є співвідношення F1 та F3 (0,204), F2 та F1 (0,123). F2 і F1 мають найбільшу кількість значущих зв'язків з F2, F3 та F4. У F1 – всі зв'язки є позитивними. Отже, когнітивна саморегуляція є найважливішою у факторній структурі професійної готовності майбутніх магістрів до інноваційної діяльності. Найбільш залежними факторами в факторній структурі є F1 і F2. Таким чином, ми експериментальним шляхом підтвердили важливість когнітивного (*інформаційно-змістовий критерій*), мотиваційного (*особистісно-мотиваційний критерій*), рефлексивного (*оцінно-рефлексивний критерій*), праксеологічного (*операційно-діяльнісний критерій*) компонентів професійної готовності майбутніх магістрів початкової освіти до інноваційної діяльності.

Перевірка ефективності системи професійної підготовки та цілеспрямоване формування професійної готовності майбутніх магістрів початкової освіти до інноваційної діяльності здійснювалася на *пропедевтичному, практичному та контрольному етапах*.

На *пропедевтичному етапі* магістрантами усвідомлювалася необхідність у формуванні професійної готовності до інноваційної діяльності за допомогою

методів – проблемні ситуації, рольові дидактичні ігри, дискусії, навчальні тренінги, аналіз професійних ситуацій тощо.

Практичний етап здійснювався на основі розробленого навчально-методичного комплексу «Педагогічна інноватика», який представлений авторськими посібниками (навчально-методичний посібник «Педагогічна інноватика»; «Педагогічна інноватика» навчально-методичний супровід самостійної роботи студентів; практикум «Формування професійної готовності майбутніх педагогів до інноваційної діяльності»; словник інноваційних термінів «Професійна підготовка майбутніх магістрів початкової освіти до інноваційної діяльності»). Зміст навчального матеріалу чітко структурований і спрямований на формування творчої особистості майбутнього учителя початкової школи. Представлено основні теми для вивчення: «Педагогічна інноватика у системі сучасної науки та освіти», «Інтеграція в освіті. Інтегроване навчання: діяльнісний та тематичний підходи», Інтерактивне навчання як інноваційна технологія організації освітнього процесу», «Готовність педагога до інноваційної діяльності», «Особливості інклюзивного навчання» тощо). До практичного курсу увійшла система завдань, які мають пошуковий і творчий характер та розроблені на компетентнісній основі. Завдяки цьому їх виконання сприятиме розвитку у майбутніх магістрів початкової освіти умінь розв'язувати завдання інноваційного характеру, генерувати нові ідеї, приймати нестандартні рішення, уміти працювати в команді, критично мислити, аналізувати й узагальнювати досвід інноваційної діяльності педагогів-новаторів, узгоджувати традиційні й інноваційні педагогічні технології, орієнтуватися у різновидах новітніх педагогічних технологій, створювати власні інноваційні проєкти, давати об'єктивну оцінку інноваційній діяльності педагогічних працівників та закладу освіти, а також бути мобільним та уміти презентувати себе на ринку праці тощо.

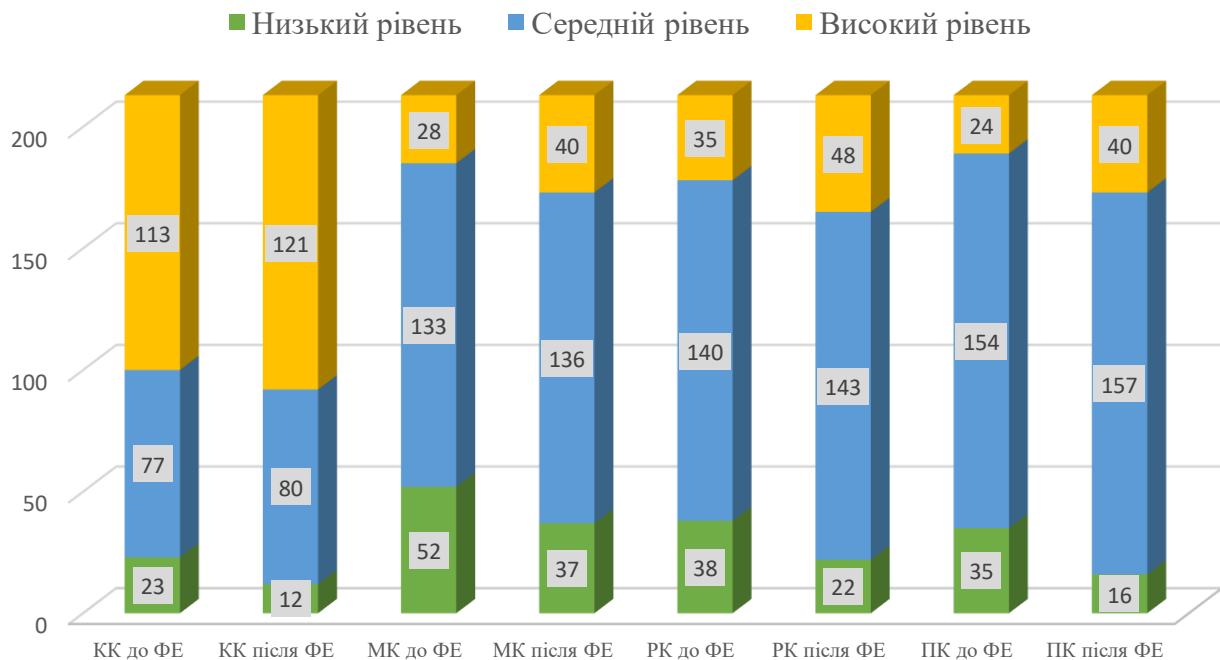
Реалізація змісту здійснювалася за допомогою особистісно орієнтованих форм і методів викладання теоретичного матеріалу (вступна лекція, інформаційна лекція, проблемна лекція, оглядова лекція, лекція-бесіда, лекція-презентація, лекція з елементами дискусії, лекція-конференція, медіа-лекції, лекція-брифінг, лекція у формі круглого столу, лекція з попередньо запланованими помилками, бінарна лекція, лекція-візуалізація); практичні заняття, на яких впроваджувалися інноваційні методи навчання (метод коучингу, ігрові методи, метод інверсії, метод Уолта Діснея, метод конкретної ситуації, метод кейс-стаді, метод «брейнстормінг», метод створення ситуації інтересу, метод опори на життєвий досвід, інтелектуальна розминка тощо), вирішувалися проблемні педагогічні ситуації; використовувалися навчальні тренінги; самостійну роботу (підготовка мультимедійних презентацій, різнопланових видів наукових та творчих робіт, проєктів тощо).

Контрольний етап спрямовувався на виявлення рівня засвоєних теоретичних знань і сформованих практичних умінь та визначення ефективності системи професійної підготовки майбутніх магістрів початкової освіти до інноваційної діяльності.

Визначення ефективності системи професійної підготовки майбутніх магістрів початкової освіти до інноваційної діяльності здійснювалось після формувального експерименту. Досліджувані параметри мають такі значення U-критерія Манна-Уїтні: внутрішня мотивація, *ВМ* ($U=111,00$; $p=0,024$), спілкування, *С* ($U=154,00$;

$p=0,044$), загальна активність, $ЗА$ ($U=110,00$; $p=0,038$), творча активність, $ТА$ ($U=124,00$; $p=0,045$), соціальна корисність, $СК$ ($U=112,00$; $p=0,035$), рівень обізнаності про передбачуваний перебіг подій, $ОП_о$ ($U=102,00$; $p=0,035$), рівень очікуваних результатів діяльності, $ОР_о$ ($U=131,00$; $p=0,033$), рівень соціальних очікувань, $РСО_о$ ($U=102,00$; $p=0,024$), рівень сформованості здібностей педагога до творчого саморозвитку, $ЗТС$ ($U=132,50$; $p=0,049$), цілі в житті, $ЦЖ$ ($U=110,00$; $p=0,038$), процес, $ПП$ ($U=124,00$; $p=0,045$), загальна осмисленість життя, $ЗОЖ$ ($U=121,00$; $p=0,033$), загальна інтернальність, I_3 ($U=172,00$; $p=0,034$), інтернальність в галузі виробничих відносин, $I_е$ ($U=110,00$; $p=0,038$). Отримані результати свідчать про значущі зміни, що мали місце після проведення формувального експерименту у показниках досліджуваних параметрів.

Емпіричні дані, отримані у ході формувального етапу експерименту, дозволили визначити рівні професійної готовності майбутніх магістрів початкової освіти до інноваційної діяльності (рис.3)

Примітка: *КК* – когнітивний компонент, *МК* – мотиваційний компонент, *РК* – рефлексивний компонент, *ПК* – праксеологічний компонент

Рис. 3. Динаміка рівнів компонентів професійної готовності майбутніх магістрів початкової освіти до інноваційної діяльності до та після формувального експерименту (ФЕ)

Контрольним етапом дослідження здійснено порівняння між групами та порівняння груп з констатувальною вибіркою. Порівняння досліджуваних показників експериментальної та контрольної груп після впровадження системи професійної підготовки майбутніх магістрів початкової освіти до інноваційної діяльності показує, що очікувано значущими є позитивні зміни в низці показників.

Подана оцінка ефективності системи професійної підготовки майбутніх магістрів початкової освіти до інноваційної діяльності переконливо свідчить, що навчально-методичний комплекс «Педагогічна інноватика» сприяє формуванню професійної готовності майбутніх магістрів початкової освіти до інноваційної діяльності, налаштовує особистість на саморозвиток і самовдосконалення, формує творчу особистість. Це означає, що ми правильно виокремили педагогічні умови моделювання системи професійної підготовки, розробили навчально-методичний комплекс, що доводить правильність гіпотези.

ВИСНОВКИ

Узагальнення результатів педагогічного дослідження ефективності системи професійної підготовки майбутніх магістрів початкової освіти до інноваційної діяльності дало підстави для таких висновків:

1. Модернізація системи вищої освіти, активне входження України у світовий освітній простір шляхом налагодження співробітництва, партнерства та інтеграції, зростання ролі і значення інноваційної діяльності як у суспільстві, так і в освітньому просторі, суттєво змінюють тенденції професійної підготовки майбутніх педагогів у закладах вищої освіти та зумовлюють перегляд утверджених підходів у підготовці майбутніх магістрів початкової освіти.

Бібліографічний аналіз проблеми дослідження дозволив проаналізувати основні поняття «професійна підготовка», «професійна готовність», «система», «інноваційна діяльність». Професійну підготовку визначаємо як процес навчання, що забезпечує формування в особистості теоретичних знань, практичних умінь і навичок, необхідних для професійної діяльності, а професійну готовність – як результат професійної підготовки, психічний стан та якісні особистісні характеристики, що визначають цей стан. Під «системою» розуміємо комплекс цілісних елементів, які пов'язані між собою так, що зі зміною одного елемента змінюються інші. Інноваційна діяльність тлумачиться як сукупність різних за цілями та характером видів робіт, спрямованих на створення нових оригінальних ідей, орієнтованих на зміну та оновлення освітнього процесу.

Характеристика сутнісних ознак базових понять дослідження уможливила інтерпретацію поняття «система професійної підготовки майбутніх магістрів початкової освіти до інноваційної діяльності», яку трактуємо як сукупність взаємопов'язаних структурно-функціональних компонентів, які сприяють формуванню теоретико-методичних знань про інноваційну діяльність, мотивів до інноваційної діяльності, активній взаємодії та співпраці з усіма учасниками освітнього процесу та професійної готовності до здійснення інноваційної діяльності.

Використаний тезаурус дослідження цілком адекватний його предмету та меті, що уможливило отримання нового наукового знання про системне функціонально-змістове спрямування процесу професійної підготовки майбутніх магістрів початкової освіти до інноваційної діяльності.

2. На підставі дослідження сучасного стану професійної підготовки майбутніх магістрів початкової освіти виявлено, що традиційне навчання, яке зорієнтоване на засвоєння великого обсягу теоретичної інформації, не забезпечує належного рівня сформованості професійної готовності до інноваційної діяльності. Випускники

магістратури мають досить глибокі теоретичні знання, але часто не орієнтуються в інноваційному освітньому просторі, не завжди можуть прийняти самостійні рішення, відійти від стандартного зразка педагогічної діяльності, висловлювати незалежні судження в нових умовах, передбачати можливі ситуації у взаємодії як з колективом, так і з окремою особистістю.

Проаналізовані навчальні плани й програми підготовки майбутніх фахівців освітнього рівня «Магістр» спеціальності 013 Початкова освіта засвідчують, що змістова частина програм та їх реалізація у освітньому процесі закладів вищої освіти частково забезпечують відповідний рівень теоретико-методичних знань, практичних умінь і навичок у процесі здійснення інноваційної діяльності. Змістове наповнення програм не сприяє формуванню у магістрантів мотивації до інноваційної діяльності та прагненню опанувати нові форми і методи навчання. Відтак, підготовка магістрантів до виконання завдань інноваційного характеру є недостатньою, про що засвідчили результати констатувального етапу експерименту.

3. Методологічними підходами, які визначають загальну спрямованість дослідження виокремлено: системний, синергетичний, діяльнісний, компетентнісний, акмеологічний, особистісно орієнтований, андрагогічний, інноваційний. Системний підхід дає змогу розглядати систему професійної підготовки майбутніх магістрів початкової освіти до інноваційної діяльності як сукупність взаємопов'язаних компонентів; синергетичний підхід забезпечує здійснення професійної підготовки магістрантів як відкритих систем, здатних до самоорганізації та розвитку; діяльнісний підхід сприяє формуванню професійної готовності майбутніх магістрів початкової освіти до інноваційної діяльності за допомогою інноваційних форм, методів та засобів навчання; компетентнісний підхід забезпечує формування інноваційної компетентності; акмеологічний підхід стимулює майбутніх магістрів початкової освіти до обдумування стратегій щодо планування власної інноваційної діяльності, розвитку творчого потенціалу, виявлення й використання особистих ресурсів для досягнення успіху в професійній інноваційній діяльності; особистісно орієнтований підхід спрямовує освітній процес закладів вищої освіти на особистість та формування у неї відповідних професійних цінностей; андрагогічний підхід дає можливість характеризувати магістранта як фахівця, який навчається упродовж усього життя; інноваційний підхід забезпечує використання різноманітних інновацій у освітньому процесі, основою яких є інтерактивність та максимальна наближеність до реальної професійної діяльності.

Виокремлення та аналіз методологічних підходів спонукали до визначення принципів професійної підготовки майбутніх магістрів початкової освіти, що реалізуються на методологічному рівні (науковості, наукової стратегії, системності, нелінійності, цілісності, доступності, наступності, неперервності); на загальнодидактичному рівні (наочності, активності, самостійності, творчості й професійно-педагогічної спрямованості, креативності, інтеграції); на особистісному рівні (свідомості й інтерактивності, ціннісного ставлення до знань, мобільності).

4. Розроблено структуру професійної готовності майбутніх магістрів початкової освіти до інноваційної діяльності як результату професійної підготовки, що характеризується поєднанням когнітивного (знання про зміст професії та інноваційної діяльності), мотиваційного (мотиви до інноваційної діяльності та

інтереси), рефлексивного (уміння аналізувати результати власної інноваційної діяльності) та праксеологічного (актуалізація інноваційної компетентності) компонентів.

Когнітивний компонент зорієнтований на систему теоретико-методичних знань про інноваційну діяльність та визначає зміст професійної підготовки. Мотиваційний компонент забезпечує сформованість мотивів до інноваційної діяльності як запоруки самореалізації і саморозвитку магістрантів; зацікавленість інноваційною діяльністю як важливим джерелом професійних потреб, особистісного росту, стійкий інтерес до творчості тощо. Рефлексивний компонент визначає рівні розвитку власної самооцінки та дозволяє особистості регулювати власну активність, впливати на систему норм і стандартів, управляти навчальною та практичною діяльністю. Ефективність реалізації рефлексивного компонента залежить від активної взаємодії усіх учасників освітнього процесу, їхньої співпраці. Практиологічний компонент характеризується стійким ставленням майбутніх магістрів початкової освіти до інноваційної діяльності.

5. Визначено сукупність педагогічних умов, що впливають на моделювання системи професійної підготовки майбутніх магістрів початкової освіти до інноваційної діяльності, провідними з яких стали:

а) інтеграція інноваційної діяльності в освітній процес закладів вищої освіти (кількісні та якісні перетворення елементів системи професійної підготовки, зміни у взаємозв'язках між ними);

б) створення інноваційного освітнього середовища (наявність якісної матеріально-технічної бази у закладах вищої освіти; інформаційний простір, який реалізується через змістове наповнення усіх видів діяльності; поєднання класичних методів навчання з інноваційними тощо);

в) формування у майбутніх магістрів початкової освіти мотивації до інноваційної діяльності (встановлено, що саме мотивація відіграє провідну роль у забезпеченні ефективності системи професійної підготовки магістрантів до інноваційної діяльності);

г) оновлення змісту професійної підготовки, що сприяє формуванню у магістрантів інноваційної компетентності та професійної готовності до інноваційної діяльності (поєднання теоретичної, практичної, самостійної та науково-дослідницької діяльності магістрантів);

д) реалізація форм і методів організації професійної підготовки майбутніх магістрів початкової освіти до інноваційної діяльності.

Усі умови є взаємопов'язаними і взаємозалежними. Реалізація комплексу педагогічних умов забезпечує досягнення мети і завдань професійної підготовки, а також узгодженість і взаємодію змісту, форм і методів підготовки магістрантів до інноваційної діяльності.

6. Змодельована система професійної підготовки майбутніх магістрів початкової освіти до інноваційної діяльності відображає взаємозв'язки і взаємодію трьох взаємопов'язаних блоків:

– *теоретико-методологічного*: мета – професійна підготовка майбутніх магістрів початкової освіти до інноваційної діяльності; методологічні підходи (системний, синергетичний, діяльнісний, компетентнісний, акмеологічний,

особистісно орієнтований, андрагогічний, інноваційний) і принципи (науковості, наукової стратегії, системності, нелінійності, цілісності, доступності, наступності, неперервності, наочності, активності, самостійності, творчості й професійно-педагогічної спрямованості, креативності, інтеграції, свідомості й інтерактивності, ціннісного ставлення до знань, мобільності); структура професійної готовності (когнітивний, мотиваційний, рефлексивний, праксеологічний компоненти);

– *змістово-процесуального*: педагогічні умови: інтеграція інноваційної діяльності в освітній процес закладів вищої освіти; створення інноваційного освітнього середовища; формування у майбутніх магістрів початкової освіти мотивації до інноваційної діяльності; оновлення змісту професійної підготовки, що сприяє формуванню у магістрантів професійної готовності до інноваційної діяльності; реалізація форм і методів організації професійної підготовки майбутніх магістрів початкової освіти до інноваційної діяльності; зміст – система психолого-педагогічних, методичних, спеціальних знань, практичних умінь і навичок, зорієнтованих на інноваційну діяльність, а також поєднання теоретичної, практичної, самостійної та науково-дослідницької діяльності магістрантів; форми (навчальні заняття, самостійна робота, науково-дослідницька робота, практична підготовка, контрольні заходи) і методи (традиційні, інноваційні, інтерактивні, дистанційні);

– *діагностувально-результативного*: критерії (інформаційно-змістовий, особистісно-мотиваційний, оцінно-рефлексивний, операційно-діяльнісний) та рівні професійної готовності магістрантів до інноваційної діяльності (низький, середній, високий); методики оцінки показників (інструментарій оцінки).

Цілісність змодельованої системи забезпечується єдністю її структурних компонентів; точністю і повнотою їх системних характеристик.

Кількісний і якісний аналіз результатів формувального експерименту засвідчив позитивну динаміку усіх критеріїв професійної готовності до інноваційної діяльності. Порівняння досліджуваних показників експериментальної та контрольної груп після впровадження системи професійної підготовки майбутніх магістрів початкової освіти до інноваційної діяльності показує, що очікувано значущими є позитивні зміни в низці показників.

7. На основі здійсненого наукового дослідження та отриманих результатів визначено перспективи професійної підготовки майбутніх магістрів початкової освіти до інноваційної діяльності, які умовно можна виділити на рівнях:

на загальнодержавному рівні: оновити законодавчу базу, що регламентує інноваційну діяльність закладів вищої освіти; забезпечити престиж педагогічної професії; сприяти пріоритетному фінансуванню системи освіти; розробляти й здійснювати апробацію нових освітніх програм (інтегрованих, дистанційних тощо) з підготовки фахівців освітнього рівня «Магістр» спеціальності 013 Початкова освіта; оновити зміст навчальних планів; здійснити ґрунтовний аналіз навчальних планів щодо збільшення аудиторних годин на вивчення дисциплін інноваційного спрямування;

на рівні закладів вищої освіти: сприяти створенню інноваційного освітнього середовища у закладах вищої освіти, відкриттю сучасних навчальних аудиторій, науково-дослідних лабораторій, випуску науково-інноваційної продукції; постійно

оновлювати навчально-методичні комплекси новими підручниками, посібниками, фаховою пресою на електронних носіях; забезпечити матеріальне заохочення для викладачів, котрі розробляють та активно впроваджують у освітній процес інноваційні форми роботи та інноваційні технології, що сприяють формуванню професійної готовності майбутніх фахівців до інноваційної діяльності; постійно співпрацювати зі стейкхолдерами;

на рівні особистості: сприяти формуванню здатності до творчого пошуку й реалізації нових ідей, до самопрезентації; організувати онлайн конференції та вебінари за участю науковців освітньої галузі; мотивувати здобувачів вищої освіти до участі у міжнародних тренінгах, програмах, форумах, проєктах, що забезпечить підвищення рівня їхньої професійної готовності до інноваційної діяльності; організувати стажування магістрантів за кордоном у рамках програм TEMPUS, Fulbright Graduate Student Program (Програма імені Фулбрайта), ERASMUS+, Горизонт 2020, що дасть змогу поглибити знання та удосконалити уміння і навички з обраної професії та забезпечить професійне зростання в умовах сучасного інноваційного суспільства.

Таким чином, прогностичне бачення упровадження результатів дослідження обумовлено можливістю їх використання для комплексного вирішення наявних суперечностей у системі професійної підготовки майбутніх магістрів початкової освіти до інноваційної діяльності та інноваційної діяльності закладів вищої освіти.

Здійснене дослідження не вичерпує усіх аспектів проблеми професійної підготовки майбутніх магістрів початкової освіти до інноваційної діяльності. Подальші наукові пошуки доцільно спрямувати за такими найбільш перспективними напрямками, як: моніторинг та управління якістю професійної підготовки майбутніх педагогів; модернізація змісту професійної підготовки фахівців освітнього рівня «Бакалавр» з урахуванням вимог сучасного ринку праці; забезпечення наявності якісних систем для організації професійної підготовки освітян до різних видів діяльності; дослідження теоретико-методологічних та методичних засад професійної підготовки майбутніх учителів середньої та старшої школи до інноваційної діяльності.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Наукові праці, в яких опубліковано основні наукові результати дисертації

1. Цюняк, О. (2020). *Професійна підготовка майбутніх магістрів початкової освіти до інноваційної діяльності: теоретичні і методичні засади: Монографія*. Івано-Франківськ: Видавець Кушнір Г.М., 335.
2. Цюняк, О. (2016). *Формування професійної культури майбутніх магістрів початкової освіти у вищих навчальних закладах: Монографія*. Івано-Франківськ: «ЯРИНА», 188.
3. Цюняк, О. (2019). *Педагогічна інноватика: навчально-методичний посібник для самостійної роботи студентів*. Івано-Франківськ: Видавець Кушнір Г. М., 128.
4. Tsiuniak, O., Pyslar, A., Lialiuk, G., Bondarenko, V., Kovtun, O., Los, O. & Popovych, I. (2020). Research of interdependence of variables and factor structure of

- masters' readiness for innovative pedagogical activity. *Revista Inclusiones*, Vol:7 num. 3, 427–452. **(Індексується наукометричною базою Web of Science).**
5. Цюняк, О. (2015). Особистість викладача у формуванні професійної культури майбутніх магістрів початкової освіти. *Гірська школа Українських Карпат*, 12–13, 169–171.
  6. Цюняк, О. (2016). Виховання толерантності у майбутніх учителів початкових класів в процесі виробничої практики. *Гірська школа Українських Карпат*, 14, 186–188.
  7. Цюняк, О. (2016). Формування професійної мобільності майбутніх педагогів у ВНЗ. *Обрії: реалії та перспективи*, 2(39), 55–57.
  8. Цюняк, О. (2018). Деякі аспекти формування професійної готовності майбутніх магістрів початкової освіти до інноваційної діяльності у закладах вищої освіти. *Гірська школа Українських Карпат*, 18, 137–143. **(Індексується у міжнародній наукометричній базі Index Copernicus).**
  9. Цюняк, О. (2019). Організація самостійної роботи майбутніх магістрів початкової освіти у процесі професійної підготовки до інноваційної діяльності. *Актуальні питання гуманітарних наук*. Видавничий дім «Гельветика», 25, 269–275. **(Індексується у міжнародній наукометричній базі Index Copernicus).**
  10. Цюняк, О. (2019). Інноваційне освітнє середовище як чинник професійного становлення майбутніх магістрів початкової освіти. *Інноваційна педагогіка*, 14, 1. Одеса, 175–179. **(Індексується у міжнародній наукометричній базі Index Copernicus).**
  11. Цюняк, О. (2019). Роль освітнього простору закладу вищої освіти у професійній підготовці майбутніх магістрів початкової освіти. *Психолого-педагогічні проблеми сучасної школи*, 1 / МОН України, Уманський держ. пед. ун-т імені Павла Тичини ; [голов. ред. С.В. Совгіра]. Умань: Візаві, 138–145. **(Індексується у міжнародній наукометричній базі Index Copernicus).**
  12. Цюняк, О. (2019). Філософське осмислення поняття «інноваційна діяльність». *Молодий вчений*, 5, 175–178. **(Індексується у міжнародній наукометричній базі Index Copernicus).**
  13. Цюняк, О. (2019). Професійна підготовка майбутніх магістрів початкової освіти до інноваційної діяльності у контексті ідей І.А. Зязюна. *Педагогічна освіта: теорія і практика: Збірник наукових праць / Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка; Інститут педагогіки НАПН України [гол. ред. Лабунець В.М.]. 26(1-2019). Ч.1. Кам'янець-Подільський, 206–211. **(Індексується у міжнародній наукометричній базі Index Copernicus).***
  14. Цюняк, О. (2020). Синергетичний підхід як методологічна основа дослідження системи професійної підготовки майбутніх магістрів початкової освіти до інноваційної діяльності. *Інноваційна педагогіка*, 20, Одеса, 123–126. **(Індексується у міжнародній наукометричній базі Index Copernicus).**
  15. Цюняк, О. (2020). Визначення рівня сформованості інформаційно-змістового критерію професійної готовності майбутніх магістрів початкової освіти до інноваційної діяльності. *Актуальні питання гуманітарних наук*. Дрогобич: Видавничий дім «Гельветика», 27, 205–209. **(Індексується у міжнародній наукометричній базі Index Copernicus).**

16. Tsiuniak, O. (2020). Profesional training future masters of primary education to innovative activities through the prism of a competence approach. *Journal of Vasyl Stefanyk Precarpathian National University*, 7 (1), 166–170. **(Індексується у міжнародній наукометричній базі Index Copernicus).**
17. Цюняк, О. (2020). Реалізація акмеологічного підходу у професійній підготовці майбутніх магістрів початкової освіти до інноваційної діяльності. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*: зб. наук. праць. / [редкол.: А.В. Сущенко (гол.ред.) та ін.]. Запоріжжя: КПУ, 68, 235–238. **(Індексується у міжнародній наукометричній базі Index Copernicus).**
18. Цюняк, О. (2020). Моделювання системи професійної підготовки майбутніх магістрів початкової освіти до інноваційної діяльності. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*: зб. наук. праць. / [редкол.: А.В. Сущенко (гол.ред.) та ін.]. Запоріжжя: КПУ, 70, 231–235. **(Індексується у міжнародній наукометричній базі Index Copernicus).**
19. Tsiuniak, O. (2020). Personal and motivation criteria development of masters in primary education to innovative activities. *Неперервна професійна освіта: теорія і практика. Серія: Педагогічні науки*, 1(62), 44–48. **(Індексується у міжнародній наукометричній базі Index Copernicus).**
20. Цюняк, О. (2020). Професійна підготовка майбутніх магістрів початкової освіти як наукова проблема. *Освітні обрії*, 1(50), 201–205.
21. Цюняк, О. (2020). Формування професійної готовності майбутніх магістрів початкової освіти до інноваційної діяльності засобами тренінгових технологій. *Проблеми підготовки сучасного педагога*, 1(21), 2, 152–157. **(Індексується у міжнародній наукометричній базі Index Copernicus).**
22. Цюняк, О. (2020). Сучасний стан професійної підготовки майбутніх магістрів початкової освіти до інноваційної діяльності. *Нова педагогічна думка*, 2(102), 112–116. **(Індексується у міжнародній наукометричній базі Index Copernicus).**
23. Tsiuniak, O. (2020). Organizational and pedagogical conditions for improving the professional training of future masters of elementary education to innovative activities. *Professional Pedagogics*, 1(20), 71–77. **(Індексується у міжнародній наукометричній базі Index Copernicus).**
24. Цюняк, О. (2020). Сутність і структура професійної готовності майбутніх магістрів початкової освіти до інноваційної діяльності. *Науковий вісник Мукачівського державного університету. Серія «Педагогіка та психологія*. зб. наук. праць. Ред. кол.: Товканець Г.В. (гол. ред.) та ін. Мукачево: Вид-во МДУ, 1(11), 107–110. **(Індексується у міжнародній наукометричній базі Index Copernicus).**
25. Tsiuniak, O. (2020). Progressive ideas of professional training of future masters of elementary education to innovative activities in foreign countries. *Гірська школа Українських Карпат*, 22, 167–170. **(Індексується у міжнародній наукометричній базі Index Copernicus).**

Наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації

- 26.Цюняк, О. (2016). Професійний імідж сучасного вчителя початкових класів. *Гуманітарний вісник ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди». Тематичний випуск «Міжнародні Челпанівські психолого-педагогічні читання»*. Київ, Гнозис, 36, II (18), 177–184.
- 27.Цюняк, О. (2017). Професійна підготовка майбутніх учителів початкових класів: практико зорієнтований підхід. *Матеріали міжвузівської (заочної) науково-практичної конференції «Підготовка вчителя Нової української школи: проблеми та шляхи їх вирішення»*. Хмельницька гуманітарно-педагогічна академія, Хмельницький, 298–301.
- 28.Цюняк, О. (2017). Формування полікультурної компетентності майбутніх педагогів у ВНЗ. *Матеріали регіонального теоретико-практичного семінару «Наступність дошкільної та початкової освіти в контексті соціальної мобільності»*, 20 січня 2017 р. Львів: ЛНУ ім. Івана Франка, 201–203.
- 29.Цюняк, О. (2017). Актуальні аспекти професійної підготовки конкурентоспроможного майбутнього викладача вищого навчального закладу. *International research and practice conference «Modern methods, innovation and operational experience in the field of psychology and pedagogics»: Conference proceedings*, Lublin: Izdevnieciba «Baltija Publishing», 177–180.
- 30.Цюняк, О. (2018). Професійна підготовка майбутніх педагогів на засадах педагогіки партнерства в закладах вищої освіти. *Нові стратегії розвитку початкової освіти в умовах євроінтеграції. Збірник матеріалів Всеукраїнської науково-практичної онлайн-конференції з міжнародною участю*. Івано-Франківськ: Видавець Кушнір Г.М., 210–215.
- 31.Цюняк, О. (2019). Формування інноваційної компетентності майбутніх магістрів початкової освіти у закладах вищої освіти. *Інновації в початковій освіті: проблеми, перспективи, відповіді на виклики сьогодення. Матеріали II Всеукраїнської науково-практичної конференції*, Полтава, 145–148.
- 32.Цюняк, О. (2020). Культурологічний підхід як наукова основа професійної підготовки майбутніх магістрів початкової освіти до інноваційної діяльності. *Ключові питання наукових досліджень у сфері педагогіки та психології у XXI ст: Збірник тез наукових робіт учасників міжнародної науково-практичної конференції*. Львів: ГО «Львівська педагогічна спільнота», 2, 104–108.
- 33.Цюняк, О. (2020). Системний підхід у професійній підготовці майбутніх магістрів початкової освіти до інноваційної діяльності. *Педагогіка і психологія сьогодення: теорія та практика: Збірник наукових робіт учасників міжнародної науково-практичної конференції*, Одеса: ГО «Південна фундація педагогіки», 125–128.
- 34.Цюняк, О. (2020). Готовність майбутніх магістрів початкової освіти до роботи в умовах Нової української школи. *III Всеукраїнська науково-практична конференція «Інновації в початковій освіті: проблеми, перспективи, відповіді на виклики сьогодення». Кафедра початкової освіти, природничих і математичних дисциплін та методик їх викладання Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка*, 81–84.

- 35.Цюняк, О. (2020). Діяльнісний підхід у професійній підготовці майбутніх магістрів початкової освіти до інноваційної діяльності. *Міжнародна науково-практична конференція «Actual problems of science and practice»*, Стокгольм, Швеція, 628–631.

Наукові праці, які додатково відображають результати дисертації

- 36.Цюняк, О. (2018). Компетентнісний підхід в основі професійної підготовки майбутніх магістрів початкової освіти до інноваційної діяльності. *Гірська школа в умовах реформування системи освіти: компетентнісний вектор: Монографія*. За наук. ред. д.п.н. Оліяр М.П.; ДВНЗ «ПНУ імені В. Стефаника». Івано-Франківськ: Супрун В.П., 117–130.
- 37.Цюняк, О. (2019). Використання навчальних тренінгів у професійній підготовці майбутніх магістрів початкової освіти. *Упровадження інноваційної освітньої парадигми в гірських школах Українських Карпат: Монографія*. За наук. ред. д.п.н. Оліяр М.П.; ДВНЗ «ПНУ імені В. Стефаника». Івано-Франківськ: Супрун В.П., 277–281.
- 38.Цюняк, О., Довбенко, С. (2019). Педагогічна інноватика: навчально-методичний посібник: Івано-Франківськ: Видавець Кушнір Г.М., 190.
- 39.Цюняк, О. Паркулаб, О., Макарова, Л. (2016). Навчально-методичне забезпечення виробничої практики у загальноосвітніх закладах. *Методичні вказівки для студентів ОКР «Магістр» зі спеціальності «Початкова освіта (практична психологія)»*. Івано-Франківськ: Видавництво «СІМІК», 60.
- 40.Цюняк, О. (2017). Наскрізна програма практики для студентів денної і заочної форм навчання спеціальності 013 Початкова освіта Педагогічного факультету. Уклад.: О.П. Цюняк. Івано-Франківськ: ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника», ЯРИНА, 48.
- 41.Цюняк, О. (2020). Формування професійної готовності майбутніх педагогів до інноваційної діяльності: *практикум*. Івано-Франківськ: Видавець Кушнір Г. М., 188.
- 42.Цюняк, О. (2020). Професійна підготовка майбутніх магістрів початкової освіти до інноваційної діяльності: *словник інноваційних термінів*. Івано-Франківськ: Видавець Кушнір Г. М., 108.

АНОТАЦІЇ

Цюняк О.П. Система професійної підготовки майбутніх магістрів початкової освіти до інноваційної діяльності. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора педагогічних наук зі спеціальності 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти. – Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України, Київ, 2020.

У дисертації розроблено й обґрунтовано теоретичні і методичні засади системи професійної підготовки майбутніх магістрів початкової освіти до інноваційної діяльності як наукової проблеми на філософському, загальнонауковому, конкретно-науковому рівнях. Уточнено сутнісні ознаки базових понять дослідження. Проаналізовано вітчизняний і зарубіжний досвід професійної

підготовки майбутніх педагогів, виокремлено конструктивні ідеї цього досвіду, впровадження яких є доцільним у вітчизняному освітньому просторі.

Обґрунтовано методологічні підходи до професійної підготовки. Схарактеризовано зміст принципів професійної підготовки майбутніх магістрів початкової освіти до інноваційної діяльності. Визначено компоненти (когнітивний, мотиваційний, рефлексивний, праксеологічний), схарактеризовано критерії (інформаційно-змістовий, особистісно-мотиваційний, оцінно-рефлексивний, операційно-діяльнісний) й показники та рівні (низький, середній, високий) професійної готовності майбутніх магістрів початкової освіти до інноваційної діяльності. Змодельовано систему професійної підготовки майбутніх магістрів початкової освіти до інноваційної діяльності, що інтегрує теоретико-методологічний, змістово-процесуальний, діагностувально-результативний блоки. Проаналізовано педагогічні умови моделювання системи.

Експериментально перевірено систему професійної підготовки майбутніх магістрів початкової освіти до інноваційної діяльності. Створено навчально-методичний комплекс щодо формування професійної готовності майбутніх магістрів початкової освіти до інноваційної діяльності. Здійснено прогностичне обґрунтування професійної підготовки майбутніх магістрів початкової освіти в Україні.

Ключові слова: професійна підготовка, система професійної підготовки, професійна готовність, інновація, інноваційна компетентність, інноваційна діяльність, майбутні магістри початкової освіти, навчально-методичний комплекс, заклад вищої освіти.

Цюняк О.П. Система профессиональной подготовки будущих магистров начального образования к инновационной деятельности. – Рукопись.

Диссертация на присуждение ученой степени доктора педагогических наук по специальности 13.00.04 – теория и методика профессионального образования. – Институт педагогического образования и образования взрослых имени Ивана Зязюна НАПН Украины, Киев, 2020. Рукопись.

В диссертации разработаны и обоснованы теоретические и методические основы системы профессиональной подготовки будущих магистров начального образования к инновационной деятельности как научной проблемы на философском, общенаучном, конкретно-научном уровне. Уточнены сущностные признаки базовых понятий исследования. Проанализированы отечественный и зарубежный опыт профессиональной подготовки будущих педагогов, выделены конструктивные идеи этого опыта, внедрение которых целесообразно в отечественном образовательном пространстве.

Обоснованно методологические подходы к профессиональной подготовке. Охарактеризован содержание принципов профессиональной подготовки будущих магистров начального образования к инновационной деятельности. Определены компоненты (когнитивный, мотивационный, рефлексивный, праксеологический), охарактеризованы критерии (информационно-содержательный, личностно-мотивационный, оценочно-рефлексивный, операционно-деятельностный) и показатели и уровни (низкий, средний, высокий) профессиональной готовности

будущих магистров начального образования к инновационной деятельности. Смоделирована система профессиональной подготовки будущих магистров начального образования к инновационной деятельности, интегрирует теоретико-методологический, содержательно-процессуальный, диагностикуально-результативный блоки. Проанализированы педагогические условия моделирования системы.

Экспериментально проверено систему профессиональной подготовки будущих магистров начального образования к инновационной деятельности. Создан учебно-методический комплекс по формированию профессиональной готовности будущих магистров начального образования к инновационной деятельности. Осуществлено прогностическое обоснование профессиональной подготовки будущих магистров начального образования в Украине.

Ключевые слова: профессиональная подготовка, система профессиональной подготовки, профессиональная готовность, инновация, инновационная компетентность, инновационная деятельность, будущие магистры начального образования, учебно-методический комплекс, учреждение высшего образования.

Tsiuniak O.P. The professional training system of future masters of primary education to innovative activity. – Manuscript copyright.

A thesis for the degree of Doctor of Pedagogical Sciences, specialty 13.00.04 – theory and methods of professional education. Ivan Ziazun Institute of Pedagogical and Adult Education of the NAES of Ukraine, Kyiv, 2020. Manuscript.

The professional training system of future masters of primary education TO innovative activity.

The dissertation is a theoretical and experimental study of the professional training issue of future masters of primary education to innovative activities. The theoretical and methodological principles of the professional training system of future masters of primary education to innovative activities as a scientific issue at the philosophical, general scientific, specific scientific levels are developed and substantiated in the dissertation. The essential features of the basic concepts of the research are specified.

Based on the application of contextual analysis as a research tool, the author's interpretation of the concepts "professional training of future masters of primary education to innovative activities" and "professional readiness of future masters of primary education to innovative activities" as basic research categories was presented. We understand the professional training of future masters of primary education to innovative activities as a system of pedagogical conditions, appropriate educational environment and the availability of educational and methodological support focused on forming the undergraduates' professional readiness to innovative activities.

It is proved that the professional readiness of future masters of primary education to innovative activities is a result of professional training, integrative personal education, characterized by a combination of cognitive (knowledge about the content of the profession and innovation), motivational (motives for innovation and interests), reflective (ability to analyze the results of their own innovative activities) and praxeological (actualization of innovation competence) components that allow to perform tasks of an innovative nature.

The method of content analysis was used to clarify and systematize the essence of the concept of "innovation". It was found out that innovation is a purposeful process of introducing new ideas into the professional training system, which contributes to its improvement and the achievement of a quality result by the subjects of the educational process.

It is argued that the professional training system of future masters of primary education to innovative activity is a set of interconnected structural and functional components (theoretically methodological, contextually procedural and diagnostically effective blocks, innovative educational environment, subjects of educational process, content, forms, teaching methods, etc.), which ensure the professional readiness formation of undergraduates to innovative activity.

The domestic and foreign experience of professional training of future teachers is analyzed, so that its constructive ideas are singled out, the introduction of which is expedient in the domestic educational space.

Methodological approaches to professional training are substantiated. The system approach allows us to consider the professional training system of future masters of primary education to innovative activity as a set of interrelated components. The synergetic approach provides the professional training implementation of undergraduates as open systems capable of self-organization and development. The activity approach promotes the professional readiness formation of future masters of primary education to innovative activities through innovative forms, methods and teaching aids. Competence approach contributes to the formation of innovative competence. The acmeological approach encourages the future masters of primary education to consider strategies for planning their own innovation, creative development, identification and use of personal resources to succeed in professional innovation. The person-centered approach directs the educational process of higher education institutions to the individual and the formation of appropriate professional values in them. The andragogical approach makes it possible to characterize the master as a specialist who studies throughout life. The innovative approach ensures the use of various innovations in the educational process, the basis of which is interactivity and maximum proximity to real professional activity.

The professional training principles of future masters of primary education are determined and substantiated, which are implemented at the methodological level (scientificity, scientific strategy, system, nonlinearity, integrity, accessibility, continuity, steadiness). They are also realized at the general didactic level (clarity, activity, independence, professional and pedagogical orientation, creativity, integration); as well as at the personal level (consciousness and interactivity, values-based attitude to knowledge, mobility).

The professional readiness structure of future masters of primary education to innovative activity is developed. The components (cognitive, motivational, reflexive, praxeological), corresponding criteria (informational and contextual, personally motivational, evolutional and reflexive, operationally active) and indicators, as well as levels (high, medium, low) of professional readiness of the future masters of primary education to innovative activity are singled out and substantiated.

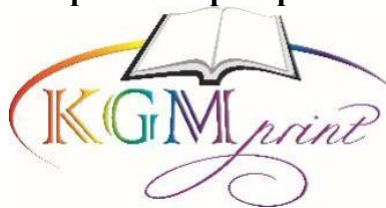
The set of pedagogical conditions for modeling the professional training system of future masters of primary education to innovative activities are determined and substantiated. They are following: innovative activities integration in the educational process of higher education institutions; creation of an innovative educational environment; formation of motivation to innovative activities in future masters of primary education; updating and systematization of the professional training content, which contributes to the formation of undergraduate innovative competence and professional readiness to innovation; implementation of forms and methods of the professional training organization of future masters of primary education to innovative activity.

The educational and methodical complex of discipline "Pedagogical innovation" is developed and tested (the educational and methodical manual "Pedagogical innovation studies"; "Pedagogical innovation studies" educational and methodical support of students' independent work; the hands-on training "Professional readiness formation of future teachers to innovative activity", the dictionary of terms concerning the innovative activity "Professional training of future masters of primary education to innovative activity").

On the basis of the carried out scientific research and the received results the prospects of professional preparation of future masters of primary education to innovative activity are defined.

Key words: professional training, system of professional training, professional readiness, innovation, innovative competence, innovative activity, future masters of primary education, educational and methodical complex, institution of higher education.

**Підписано до друку 19.08.2020 р.
Формат 60x84 1/16. Умов. друк. арк. 1,8
Папір офсетний. Гарнітура "Times New Roman".
Друк цифровий. Зам № 709.
Тираж 100 примірників.**

**Видавець Кушнір Г. М.
Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до державного реєстру видавців, виготівників і розповсюджувачів
видавничої продукції: серія ІФ №31 від 26.01.2009 р.
76000, м. Івано-Франківськ, вул. Шота Руставелі, 1,
тел. (099) 700-47-45, e-mail: kgm.p**